

In dit nummer:

- 135 „En zij geloofden het niet”
J. Bouma
- 136 Het fundament in India (2)
W. Smouter
- 138 Het lied van een domme wijze
bezien
Louis A.F. Godschalk
- 140 Leven uit de bron
J.C. Schaeffer
- 142 Vierde brief
- 144 Maranatha! een nuancering
Filip van As
- 146 Andreas is een bijzonder
mens
H. Algra

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Lering uit globalisering

J.W. Dollekamp, Nunspeet

Heineken, Shell en Renault zijn grote ondernemingen met grensoverschrijdende activiteiten. Grensoverschrijdende activiteiten die recentelijk de aandacht hebben getrokken. De voorgenomen vestiging van een Heineken-fabriek in Burma, het plan van Shell om het olieplatform 'Brent Spar' in de oceaan te dumpen, de activiteiten van Shell in Nigeria en de plotselinge sluiting van een autofabriek in België door Renault leidden tot grote beroering. De vragen die vanuit de samenleving over deze gebeurtenissen werden en worden gesteld m.b.t. het milieu, de mensenrechten-situatie, de werkgelegenheid – kortom: vragen naar de maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen – lijken deze bedrijven een beetje te hebben overvallen.

Verlegenheid

Blijkbaar heerst bij bedrijven grote verlegenheid met dit soort vragen. Men lijkt er niet goed raad mee te weten. Het verantwoord en ordelijk omgaan met deze normatieve vragen die de gewone bedrijfsuitoefening met zich meebrengt, wordt door ondernemers kennelijk beleefd als een verantwoordelijkheid van 'de samenleving', als iets van buiten de onderneming. In *Trouw* van 1 maart jl. noemde Henk Tieleman dit een tekort aan normatieve professionaliteit bij bedrijven. Het is zeker van belang hiervoor meer aandacht te hebben. Maar hebben

bedrijven niet een beetje gelijk wanneer ze (ook) naar de samenleving kijken? De vraag naar de verantwoordelijkheid van ondernemingen raakt immers niet alleen die bedrijven zelf, maar ons hele economische denken en handelen. Daarin is het streven naar groei, naar zoveel mogelijk winst met zo weinig mogelijk middelen steeds centraler komen te staan. Nu is spaarzaamheid natuurlijk goed en winst is nodig voor het voortbestaan van ondernemingen, maar vooral de groei van de financiële markten (aandelen, obligaties en andere waardepapieren) is een teken dat het streven naar 'financiële' winst steeds meer een doel op zichzelf is geworden. Het financiële belang van de kapitaalverschaffers, de aandeelhouders domineert dan ook in veel gevallen de bedrijfsvoering.

Doel en middel

Wat is eigenlijk het doel van het economisch handelen? Is alles geoorloofd wanneer maar een zo hoog mogelijk rendement met zo weinig mogelijk middelen wordt gehaald? Gaat het werkelijk alleen om een maximaal geldelijk gewin of een minimaal gebruik van middelen?

Veel mensen leven inderdaad om te werken en hier en nu zoveel mogelijk rijkdom te vergaren. Terwijl christenen leven en werken met het oog gericht op het komende Koninkrijk van God staat voor hen het 'carpe diem', het 'pluk de dag' centraal. Echter: „Wie geld liefheeft, wordt van geld niet verzadigd, noch wie rijkdom liefheeft van inkomsten” (Prediker 5:9). Wie altijd 'meer' wil – ook wel het *economisch motief* genoemd –, heeft nooit 'genoeg'. Dat men er nooit genoeg van heeft, geeft echter al aan dat goe-

deren of geld niet het ultieme 'goed' vormen. Leert de Bijbel ons juist niet dat rijkdom een zegen van God is om goed mee te doen (b.v. 1 Timotheüs 6:17-19, Handelingen 17:25), onder meer door de schepping (mens en natuur) tot Christus' wederkomst als rentmeesters te beheren?

Maar ook het consequent minimaliseren van 'middelen' – aangeduid als het *economisch principe* – leidt tot ongewenste uitkomsten. Dit komt misschien wel het sterkst tot uiting in het denken over arbeid: arbeid is verworpen tot een productiefactor, een kostenpost, een betrekkelijk willekeurig uitwisselbare 'human resource' (naast grond(stof) en kapitaal). Arbeid is slechts een middel tot het grote doel. Zó kan een record-winst samengaan met verdere beperking van het aantal arbeidsplaatsen. Maar leert de Bijbel ons niet dat arbeid bij mensen hoort als manier om gaven, talenten en creativiteit te ontplooiën en Gods schepping te bewerken en te bewaren (Genesis 1:28)?

Lering uit globalisering

Waarom bijvoorbeeld de politieke en mensenrechtensituatie in een land zo belangrijk is (Burma), waarom een afgedankt olieplatform niet zomaar afgezonken mag worden (Brent Spar), waarom voldoende werkgelegenheid zo belangrijk is (Renault in België), het zijn vragen die in de economie en in de bedrijfsvoering van ondernemingen gewoonlijk buiten beschouwing blijven. Dankzij de ervaringen van 'globaliserende' ondernemingen als Shell, Heineken en Renault staan deze vragen opnieuw op de agenda. Het zou goed zijn wanneer christenen vanuit bijbels perspectief aan deze herbezinning zouden bijdragen.

Veertiendaagse uitgave van de
gereformeerde persvereniging opbouw

Redaktie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
A. Hartkamp
Drs. P.J. van Kampen
J.J. Lakerveld
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redaktie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-653620
Telefax: 0513-653632.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redaktie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

A. Hartkamp,
Groenord 92,
2401 AG Alphen aan den Rijn.
Telef./telefax 0172-445872.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van
abonnementen uitsluitend bij de
administratie. Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts per 31
december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot
15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 68,- per jaar of f 38,- per half jaar.
Voor studenten f 34,- per jaar.
Buitenland f 112,- per jaar of f 124,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 68 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechthzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.

Opgave: telefoon 0513-653620; tele-
fax: 0513-653632; E-mail:
kmuller@epsilon.nl

- 19 april Regionale Ontmoetings-
dag CG-NG te Hoogeveen
8 mei NGJ Jeugddag te Wezep;
thema: Kijk eens anders!
10 mei Zendingsvoorjaarsverga-
dering Leerdam
10 mei Jaarvergadering S.O.S. te
Amersfoort;
info: 043-3615275
14 mei Voorjaarsvergadering
SEV, Jeruzalemkerk,
Utrecht; 19.30 uur
22 mei Predikantenconferentie te
Apeldoorn; 10.00 uur
12 juni Uiterste inzenddatum Lan-
delijke Vergadering 1998
2 okt. Vrouwencontactdag te
Zwolle; info voor stands:
038-4531945
25 okt. Centrale Diaconale Confe-
rentie te Apeldoorn; onder-
werp: Kerk en gevangenen
8 nov. Zendingsnajaarsvergade-
ring Leerdam
7 mrt. '98 Opening Landelijke Verga-
dering 1998

Rectificatie

**Ds. M.R. van den Berg, Wonend in
een kraakpand, NGJ-brochure nr.
37.**

Helaas werden in het vorige nummer
van 'Opbouw' de prijs en het gironum-
mer onjuist vermeld. U kunt deze bro-
chure bestellen door f 7,50 over te
maken op gironummer 3636216 t.n.v.
het NGJ in Amsterdam.

Ontvangen boeken

J.A. van der Velden,

Vreemd vliegt de paradijsvogel

183 blz., f 27,50

ISBN 9051941641

Uitg.: Van Wijnen, Franeker

H.J. Messelink e.a.,

God woont in je hart (eerste deel)

85 blz., f 15,75

ISBN 9055600717

Uitg. De Vuurbaak, Groningen

Drs. R. de Boer e.a.,

Straffen en belonen

Reeks: Opvoeding en Onderwijs

88 blz., f 9,50

ISBN 907554510X

Uitg.: GPC en Geref. Hogeschool, Zwolle

Prof.dr. D.Th. Kuiper e.a. (red.),

Predikant in Nederland (1800 tot heden)

Jaarboek voor de geschiedenis van het Ned. Pro-
testantisme na 1800, jaargang 5

299 blz., f 39,90

ISBN 9024291836

Uitg.: Kok, Kampen

Ethel Herr,

De duif en de roos

Historische roman, vertaling: Rika Vliek

348 blz., f 39,90

ISBN 9061405041

Uitg.: De Groot Goudriaan, Kampen

Jan Sizoo,

Een familie uit Chisseau

Roman over de strijd tussen hugenoten en katho-
lieken in Frankrijk 1556-1572

304 blz., f 39,90

ISBN 9024279755

Uitg.: Kok, Kampen

MDrs. H. de Jong,

Trouwen, scheiden en alleen blijven

Over Matteüs 19:1-12

48 blz., f 14,90

ISBN 902971492X

Uitg.: Kok Voorhoeve, Kampen

W. Huizing (red.),

Als een bewoner om euthanasie vraagt

Een handreiking voor gebruik in verzorgings-
huizen (tweede druk)

88 blz., f 19,90

ISBN 902427902X

Uitg.: Kok, Kampen (PVO ism CVZ)

„En zij geloofden het niet”

(Marcus 16:9-20)

J. Bouma, Kampen

Geloof je 't of geloof je 't niet? Die vraag komt op een mens af, wanneer hem of haar het paas-evangelie wordt verkondigd. Geloof je 't of geloof je 't niet? Want met het antwoord op deze vraag staat en valt het geloof van de christelijke gemeente, staat en valt het geloof van iedere christen. Als je dit evangelie van de opstanding niet gelooft, zegt Paulus in de eerste brief aan de gemeente in Korinthe, dan is je geloof zonder inhoud. Dan kun je net zo goed niet geloven, want waar je geloof dan nog voor?

Ongelovige discipelen

Er zit dus heel wat vast aan dit evangelie van de opstanding, daar past geen ongelooft bij. Toch is het opmerkelijk, dat ook de eerste getuigen, trouwe volgelingen van Jezus, zoveel moeite gehad hebben om het te geloven. De boodschap 'Hij is opgewekt' stuit af op onbegrip en ongelooft in die kleine kring van Jezus' leerlingen. Lucas verhaalt ons de ontmoeting met de Emmaüsgangers, Johannes vertelt hoe moeilijk Thomas te overtuigen was en ook bij Marcus speelt het ongelooft de discipelen heel duidelijk parten.

Ik ga in deze Schriftoverdenking voorbij aan de vraag of de verzen 9-20 behoren tot het oorspronkelijke slot van het Marcusevangelie. Wanneer u uw bijbel-tje openslaat bij hoofdstuk 16, zult u zien dat dit gedeelte tussen haken staat. Dat wil zeggen: veel vertalers en bijbeluitleggers zijn de overtuiging toe gedaan dat dit lange slot een latere toevoeging is en besteden er in hun commentaren weinig of geen aandacht aan.

Drie commentaren

Dat is jammer, want op zich levert dit slotgedeelte interessante informatie op met betrekking tot de reactie van de leerlingen, wanneer zij geconfronteerd worden met het bericht, dat hun Meester is opgestaan uit het graf. En dat sluit, m.i. aan bij de manier waarop Marcus het evangelie van Pasen vertelt. Marcus geeft niet alleen een heel sober

verslag, maar in 'zijn' evangelie speelt het ongelooft van de leerlingen een nog veel grotere rol dan bij de andere evangelisten. Ik noem één opmerkelijk detail. Ook Matteüs en Lucas verhalen ons de gang van de vrouwen naar het graf, met allerlei verschillende bijzonderheden, maar de strekking van het woord van de engel tot de vrouwen komt vrijwel overeen: Jullie zoeken de Gekruisigde. Hij is opgewekt. Hij is hier niet, zie de plaats waar ze Hem gelegd hebben. En Galilea wordt genoemd. Die naam klinkt bij Matteüs en Marcus als het signaal tot hergroepering (Hij gaat u voor naar Galilea), Lucas roept de prediking van Jezus in Galilea over zijn lijden en sterven in herinnering.

Mattheüs verhaalt dat de vrouwen terstond weggingen van het graf, met vrees en blijdschap, en zich haasten om het zijn discipelen te berichten. Lucas zegt dat de vrouwen zich de prediking van Jezus herinnerden, „en teruggekeerd van graf, boodschappen zij dit alles aan de elf en aan al de anderen”. Het geloof breekt door hun verdriet heen. Op dit punt verschilt Marcus met de beide andere evangelisten. In zijn beschrijving van het Paasevangelie breekt er nog helemaal geen licht door in de harten van de vrouwen.

Zij vluchten weg van het graf, „want siddering en ontzetting hadden haar bevangen. En zij zeiden niemand iets, want zij waren bevreesd”.

Het breekt door bij stukjes en beetjes

Het is Jezus zelf die het ongelooft van zijn volgelingen stuk breekt door in levende lijve aan hen te verschijnen. Het eerst aan Maria van Magdala, de vrouw voor wie Jezus zoveel heeft betekend. De evangelist Matteüs beschrijft uitgebreid hoe deze ontmoeting is verlopen. Maria gaat naar de discipelen toe om hen te vertellen dat Jezus is opgestaan uit het graf en dat zij Hem gesproken heeft. „Maar zij geloofden het niet”. Ze geloofden het niet. Het evangelie van de opstanding breekt stuk op de hardheid van het hart. Ze zitten helemaal gevangen in hun eigen beeld van de werkelijkheid en daar past een opstanding van hun Meester niet in. Vervolgens verschijnt Jezus aan twee van zijn discipelen die op weg zijn naar het land. Maar ook hun getuigenis kan

het ongelooft van de jongeren niet stukbreken. „Ook hen geloofden ze niet”.

Niets nieuws onder de zon

Ongelooft in de kleine kring van volgelingen, die van het begin af aan getuigen geweest zijn van Jezus' prediking en van de wonderen die Hij gedaan heeft. Maar dat Hij zou zijn opgestaan uit de doden, dát wil er bij hen niet in.

En eigenlijk is er niets nieuws onder de zon. Ook vandaag kom je onder de volgelingen van Jezus datzelfde ongelooft tegen, omdat hun verstand hen in de weg staat. Een lichamelijke opstanding uit de doden, dat valt toch niet te rijmen met de wetten van de natuur?

En eigenlijk moet het ons ook niet verbazen, dat het evangelie van de opstanding daarop stuk breekt, het is immers ook niet op mensenmaat gesneden.

Ook gelovigen blijken er niet aan te willen. Is dat het wat Marcus ons in dit hoofdstuk wil laten zien? Dat het Paasevangelie niet naar de mens is en daarom voortdurend dreigt stuk te breken op het ongelooft?

Wanneer Jezus aan de elf discipelen verschijnt, dan spaart Hij hen niet. Hij verwijt hen hun ongelooft en hardheid van hart. Hij neemt geen blad voor de mond, want alles wat er met Hem gebeurd is, daar heeft Hij met hen toch over gesproken, toen Hij nog bij hen was? Het moet voor de discipelen een harde en pijnlijke ervaring geweest zijn, deze verschijning van Jezus.

De opdracht

Wanneer zij tot het geloof in de opstanding zijn gekomen, dan kan Jezus hen gebruiken als zijn apostelen om dit evangelie te verkondigen in de wereld. Het evangelie van de opgestane Heer. Want dit evangelie is de basis, het fundament onder het geloof. Voor wie dit evangelie niet gelooft, valt alle grond onder de voeten weg. Die houdt geen geloof meer over. Wij krijgen vandaag de opgestane Heer niet in levende lijve te zien om ons af te helpen van ons ongelooft. Wij moeten het helemaal hebben van de prediking van de apostelen, die ons op dit punt laten delen in hun eigen ervaring. Opdat wij daarvan zullen leren. En laat daarbij ook het woord van de Heiland in onze oren klinken: „Zalig zij die niet gezien, en toch geloofd hebben”.

Het fundament in India (2)

W. Smouter, Breukelen

Reductie van de belijdenis tot een mini-stelsel, bijvoorbeeld de Apostolische Geloofs Belijdenis, is een heilloze weg. Dan vervang je het ene papier door het andere papier. Enerzijds blijkt er van de AGB nog wel een woordje af te kunnen zonder onherstelbare schade toe te brengen. Anderzijds hebben we vandaag méér nodig dan in de tweede eeuw. Geen reductie dus, zei ik, maar wel concentratie. En een helder onderscheid tussen het fundament van de kerk en de opbouw. Daarmee eindigden we in het vorige nummer.

Over die concentratie het volgende. Ik bedoel daar natuurlijk mee: concentratie op Christus en zijn verlossend werk. De kerk is niet gebouwd op papieren, of het nu een mini-papier is (de AGB) of een maxi-papier (de Drie Formulieren). De kerk is gebouwd op het ene fundament van Jezus Christus en die gekruisigd. Of, met de woorden van Jezus: „op deze petra zal Ik mijn gemeente bouwen” – dat is op de belijdenis van Petrus: „Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God”. Voor de goede orde: dat is precies wat onze belijdenis-geschriften willen. Iedere bladzij getuigt daarvan. Maar wat ik wil zeggen is: we moeten het hebben van de *inhoud* van onze belijdenis, heel de belijdenis, meer dan van een discussie over de formele bewaking ervan.

Dat lijkt me in een tijd van geestelijke verwarring als de onze meer nodig dan ooit. Ds. Mudde schreef er helder over in ons vorige nummer. De lucht zindert van het spreken over God, tot en met een speciaal boekenweek-thema toe. Maar je kunt nog zoveel zinderen over God, zonder Christus kom je in de woestijn.

Aan wat ds. Mudde erover schreef wil ik nu toevoegen: dit gebeurt niet alleen in de wereld van boeken en tijdschriften, maar ook in de kerk zelf. Een positieve zaak is, dat veel mensen (lang niet iedereen) vandaag vrijmoediger over God spreken. In één van de brieven die we ontvingen voor 'Wat mij bezielt' schrijft een oudere zuster over vroeger: „Het spreken over

de Here in de dagelijkse omgang was niet zo makkelijk als nu, het was, nu ik daar achteraf over denk, te wettisch en te weinig op persoonlijk geloof gericht. Als ik nu in jullie gezinnen kom, vind ik het heerlijk om de openheid te zien in het omgaan met de Here en het bidden van de kleintjes, ook het kring-gebed vind ik samenbindend.” Prachtig om deze blijdschap van een oudere zuster te lezen! Mijn catechisanten ervaren die openheid ook op school. Je bent vaak een eenling, als je gelooft. Maar minder dan vroeger vinden anderen het 'gek' om over God en geloof te spreken.

Mag ik er zijn?

Deze openheid heeft ook een andere kant. De werkelijkheid waarbinnen wij geloven is ook open in die zin dat de kaders weggefallen zijn. Laat ik maar in het midden laten of dat bij anderen ook zo is, bij ons is het in elk geval zo. Je ziet dat we boeken en gedachten en manieren van geloof importeren uit allerlei hoek, rijp en groen. Je merkt, dat de vragen van jongeren (nee, van *mensen*) niet zozeer de vragen van de Catechismus zijn (waaruit ken ik mijn ellende, hoe kan ik verlost worden en hoe leer ik dankbaar zijn), maar de

De kerk is niet gebouwd op papieren

vragen van nu. Mag ik er zijn, wie geeft er om mij, hoe ga ik echte relaties aan, waar vind ik rust en hoe echt ben ik zelf?

Het helpt weinig om te roepen dat we de oude kaders nodig hebben. Wapen met kerkelijke papieren doet het ook niet echt. Wat we als kompas nodig hebben, dat is het geloof in Christus en zijn genade. Van daaruit, nee, van Hem uit, zullen we alles moeten iken waar we mee bezig zijn. En alleen wat we met Hem verbonden doen, kan vrucht dragen. Daar zit overigens nog meer dan genoeg aan vast. Want je moet dan vragen wat genade is en hoe al die noden en vragen van vandaag met genade te maken hebben. Dat is, in elk geval voor onze kerken, de urgentie van onze tijd, meer dan de hekjes en hokjes. En als je daarmee bezig bent, heus, dan zul je zien dat onze belijdenis als geheel kan

helpen om ons bij dat centrum te bewaren.

Bouwen en groeien

Vanuit de Bijbel zelf kwam ik tijdens mijn lessen in India op dit spoor bij de uitleg van Efeze 3: 18, dat we „geworteld en gegrond in de liefde” samen met alle heiligen zullen verstaan hoe hoog en breed en diep de liefde van Christus is. Het gaat me nu vooral om die woorden, waarin Paulus bidt dat we *geworteld en gegrond in de liefde* zullen zijn. Hij gebruikt daarin twee beelden door elkaar. Het beeld van een boom die wortels heeft en dat van een huis dat gegrond is, een fundament heeft. Je ziet dat zomaar voor je: een boom die geen wortels meer heeft kan er mooi uit zien, maar je weet op voorhand dat de bladeren gauw zullen vallen en zeker dat er geen vrucht aan komt. Een huis zonder fundament verzakt en 't valt in puin bij zwaar weer. Vandaar dat Paulus bidt, dat de Efeziërs hun wortels in de liefde zullen hebben en dat de liefde hun fundament zal zijn. Welke liefde is daarmee bedoeld? Je zou kunnen zeggen, dat je drie typen kerk hebt, afhankelijk van het antwoord op die vraag. Als je aan naastenliefde denkt, tja, dat zou zijn wat we vroeger *'horizontalistisch'* noemden. Is het dan de liefde tot God? Dat klinkt vromer, maar stel je even voor dat mijn liefde tot God de bron zou zijn waaruit ik drink of het fundament waarop ik bouw... Heb je daar op termijn voeding aan, en vaste grond? Een van de studenten in India riep spontaan *'arminianism'* toen ik dit besprak en in wezen had hij daarmee precies gelijk.

Maar wat Paulus werkelijk bedoelt, is de 'liefde van Christus' (vgl. vs. 19) en daar moeten we het toch van hebben? Als je wortels drinken van de liefde van Christus en als je huis gebouwd is op de liefde van Christus, dan alleen kun je gevoed worden en vrucht dragen; dan alleen kun je ook staande blijven tegen allerlei wind van leer. Als ik spreek over de noodzaak van *concentratie* op het werk van Christus, dan bedoel ik daarmee dat het bij alle verwarring er vooral op aankomt: blijven we drinken uit de bron, blijven we bouwen op het fundament?

In dit bijbelwoord uit Efeze 3 zie je zo prachtig de vermenging van die twee beelden: een groeiend iets, en een

huis dat gebouwd wordt. Dit is een geliefde mengeling van de apostel als hij over de kerk spreekt. Het is een groeisel en een bouwsel tegelijk. Allebei die aspecten heb je nodig. Spreek je over de kerk alleen als een bouw- werk, dan wordt het te statisch, zelfs wanneer het een huis in aanbouw is. De kerk is niet alleen een huis om te wonen of een tempel voor de ere- dienst, maar er zit groei en dynamiek in en God vraagt naar de vrucht ervan. Maar anderzijds gaat het niet alléén om de vrucht van de kerk, maar ook om het huis zèlf, het bouwwerk van levende stenen. Vandaar die twee beelden van groeien en bouwen. Een tempel, die opwast. Een lichaam, dat zichzelf opbouwt.

Gods akker en bouwwerk

Welnu, dit dubbele beeld komen we ook in 1 Corinthe 3 tegen, het hoofdstuk waarin Paulus zegt dat er maar één fundament ligt en dat daarop met heel verschillend materiaal gebouwd wordt. Dit beeld is in de samensprekingen van Ned. Geref. zijde gebruikt om aan te geven dat niet alles in de leer even fundamenteel is; het heeft bij de broeders aan de Vrijgemaakte overzijde veel losgemaakt. Maar voordat ik daarop in ga, plaats ik het gebruikte beeld even in z'n verband: Paulus gebruikt ook hier weer het dubbele beeld van een groeisel en een bouwsel. Eerst spreekt hij over de gemeente als een akker, waarop hij zelf geplant heeft terwijl anderen de irrigatie verzorgden. Daarna spreekt hij over de gemeente als een bouwwerk, een tempel, waarvan hij zelf het fundament heeft gelegd en anderen de opbouw deden. De twee beelden worden verbonden in 1 Corinthe 3:9: „Want Gods medearbeiders zijn wij; Gods akker, Gods bouwwerk zijt gij.” Over dat bouwwerk schrijft hij dan, dat het fundament, namelijk Jezus Christus, beslissend is. En dat het wel uitmaakt of daarop gebouwd wordt met goud of zilver, dan wel met hout, hooi of stro, maar dat dit ten eerste pas op 'de dag' zal blijken en dat dit ten tweede niet beslissend is, omdat zelfs iemand die met stro gebouwd heeft, nog behouden zal worden als hij maar op het ene fundament bouwde. In het verband van 1 Corinthe 3 is de strekking bijzonder duidelijk: de mensen waren zo ellendig gauw klaar met hun oordeel over de verschillende knechtjes van God. De een hing Paulus aan, een ander Apollos en een derde hield het op Cefas. Maar, aldus de apostel, het gaat niet om de planter

of de begieter, maar om de wasdom en die geeft God alleen. Of, tweede beeld, het gaat er zelfs niet om of Gods ene knechtje met mooier materiaal bouwt dan de ander, maar het gaat om het fundament. En als je blijft vitten op het materiaal van de bouwers, bedenk dan wel: jullie zijn het gebouw en dat gebouw is een tempel. „Zo iemand Gods tempel schendt, God zal hem schenden.”

Relativisme

Welnu, toen onze Commissie voor Contact en Samenspreking met de Vrijgemaakten sprak, toen hebben we geschreven: in gesprek met u hoeven we onze *waardering* voor de gereformeerde belijdenis niet zo uitvoerig te belichten; daar zouden we het snel over eens zijn. Maar we ontkomen er, gezien ons gezamenlijk verleden, niet aan om te bespreken om welke zaken

*„We erkennen
een verlegenheid
op dit punt”*

een kerk ambtsdragers zou mogen schorsen. „In geding is dus niet of ambtsdragers zich moeten verbinden aan de gereformeerde belijdenis, maar in welke gevallen je aan een afwijking disciplinaire maatregelen moet verbinden. We erkennen een verlegenheid op dit punt, maar we menen er niet aan te ontkomen om van geval tot geval te oordelen.” Onder verwijzing naar 1 Cor. 3 schreven we toen: „Bij ons zal daarom een dienaar van Christus niet gauw geschorst worden als hij op enig punt afwijkt van de belijdenis wanneer de kerken niet de overtuiging hebben, of dat deze afwijking een aantasting is van het ene fundament, namelijk Jezus Christus, of dat deze afwijking het bouwen op dit ene fundament hindert. Deze terughoudendheid komt niet voort uit relativisme, maar uit de bezorgdheid om niet (nu of straks!) van de Opperherder te horen te krijgen dat wij Gods tempel geschonden hebben.”

Als gezegd, deze opmerkingen hebben veel uitgehaald. We schreven er eerder al eens over. Nu zijn daar maar liefst vijf hoofdartikelen in 'De Reformatie' bijgekomen, van de hand van ds. J.J. Burger. De hoofdlijn van zijn kritiek is, dat wij hiermee de binding aan Schrift en belijdenis *minimaliseren* en in feite reduceren tot 'Christus alleen en genade alleen'. Ons gebruik van 1 Corinthe 3 is de doodsteek voor

de leertucht en kan daarom niet kloppen. Eerder betoogde hij, dat het in dit hoofdstuk niet over de leer, maar over het leven gaat; bouwen met hout of stro zou dan betekenen dat zelfs iemand op gereformeerde grondslag nog flink kan zondigen. In de recente artikelen is de schrijver ruimer. Paulus kan nu eventueel ook leerverschillen bedoeld hebben, maar dan gaat het „om kleinigheden, zoals het eten van offervlees of het houden van bepaalde feestdagen”. Een heel aparte opmerking, trouwens. Voor Paulus' wereld waren dit immers de *hot issues*, waar- bij vergeleken de veronderstelde wedergeboorte peanuts zou zijn. Hoe dan ook, gezien het geheel van wat de Bijbel zegt over de leer en de zuiverheid van de leer, mag je het fundament niet beperken tot Christus en zijn genade – aldus ds. Burger. We denken nog één artikel nodig te hebben om hierop in te gaan. En daar zal dan weer wat meer India in zitten...

Ingezonden

Het lied van een domme wijze bezien

In het tweede februarinummer van Opbouw staat op pagina 68 het Lied van een domme wijze van Johan Klein vermeld. Nu is het niet mijn gewoonte direct met een ingezonden brief te reageren op het in Opbouw gepubliceerde. Dat laat ik graag over aan predikanten of anderen die graag schrijven. Maar nu wil ik na het lezen van dit lied iets kwijt, naar ik meen tot opbouw van de lezers en zangers en ook de dichter.

Nieuwe kerkliederen

Na de publicatie van een aantal nieuwe kerkliederen in het groene bundeltje¹ werd het in onze kerken stil rond het nieuwe kerklied. Een bundeltje waarin nieuwe zaden werden gezaaid, maar waarvan gelukkig niet ieder zaadje opkomt in het gezang der gemeente. Want er zitten naar mijn indruk minder goede liederen bij. Zo is ook mijn indruk van het Lied van een domme wijze. In het volgende maak ik duidelijk waarom dit lied beter in de aarde kan blijven.

Terug naar Spreuken

Na het lezen van het lied sloeg ik Spreuken 30 op om aan de hand van

de bijbeltekst het lied te volgen. Het is een aardige vondst 'Agur, de zoon van Jake' in de ondertitel weer te geven met 'Agur Jakema'. Daarna valt de dichter meteen in huis met *Als ik mijn speurzin naar de hemel wend, zie ik...* Letterlijk zegt Van Dale over speurzin: „Aanleg voor het opsporen”. Dit is in de context van het lied een onbegrijpelijke opening. Johan Klein ziet „aan de hemel hoge sterren, een felle zon en een koele maan”. Een beeld dat zijn wortels heeft in Psalm 19, het loflied op de majesteit van God in de schepping. Vanuit het zien naar Gods grote schepping ervaart de dichter vervolgens dat zijn domheid wordt ingeprent. Nu kun je met domheid twee kanten op. In de eerste plaats het dom-zijn: weinig verstand hebben. Of als tweede een domme streek uithalen. Bedoelt Klein nu dat het aanwenden van de speurzin naar de hemel een domme streek is? Volgen we de verzen 1 en 2 van Spreuken 30 dan zien we een man die worstelt met God. En die zichzelf in die worsteling ziet met al het menselijke dat in het niet zinkt tegenover de grootheid van God. Die kleinheid is iets heel anders dan domheid. Of heeft de dichter soms teruggesproken naar de woorden 'onvernuftiger dan enig mens', wat letterlijk betekent 'redeloos vee'². In vergelijking met Gods wijsheid is ons verstand te vergelijken met dat van een koe. Een typische vorm van Joodse overdrijving om de gedachte scherp aan te zetten. Maar van domheid zoals wij dat verstaan in ons begripkader is hier geen sprake, wel van kleinheid, nietig zijn. In de volgende strofe vraagt de dichter *Wie bindt het water in zijn kled?*

Een onbegrijpelijke zin waarvan de beeldspraak ook niet overkomt. Bijna letterlijk zoals in Spreuken staat: „Wie heeft de wateren samengebonden in zijn kled”. Bijna letterlijk, maar toch een groot verschil: 'het water' of 'de wateren'. Lees ik dan de kanttekeningen die verklaren: „De regenbren-gende wolken staan God ter beschikking”. Dat is duidelijk, met dat beeld kan ik iets, kan ik mij verwonderen over de grote God. Het hoogtepunt van dit lied komt in de derde strofe en herhaalt zich breder in de laatste strofe: *Heb ik dan nooit Gods diepste naam gehoord: zijn naam die 'Ik ben bij u' luidt? Spreekt Hij niet in zijn Zoon Zich uit als 'Vader', in zijn vleesgeworden Woord?*

Johan Klein geeft vorm aan de laatste regel van vers 4 van Spreuken 30: *Hoe is zijn naam en hoe de naam van zijn zoon?*

Bedoelde Agur nu een verwijzing naar Gods Zoon, naar de in Bethlehem geborene? Als dat zo was, dan hadden onze vertalers 'zoon' wel met een hoofdletter laten beginnen. Nogmaals de kanttekeningen erop nageslagen. Bij deze regel staat de noot: *Welke mens met naam en toenaam kan God narekenen. Anderen laten deze uitdrukking op God slaan... Geheel onjuist is het, om dan in 'zijn zoon' de tweede Persoon van de Drieëenheid te willen zoeken...*

Wanneer een dichter een perikoop uit de Bijbel gebruikt als uitgangspunt voor een lied, dan moet hij wel blijven bij de gedachten die in het geciteerde zijn bedoeld. Je fantasie de vrije loop laten als je het woord 'zoon' leest, is mijns inziens dan niet toegestaan. Want daarmee wordt voor de lezer, de zanger iets toegevoegd, iets ingevuld dat er niet staat. En dan denk ik aan vers 6 van Spreuken 30: doe niets aan zijn woorden toe.

Is het een mooi lied?

Eerlijk gezegd vond ik de woorden van Agur mooier en beter te begrijpen. Het gedicht van Johan Klein voegt wel toe, maar niet in duidelijkheid. Hij springt van de hak op de tak. Begint met Psalm 19, volgt een aantal gedachten van Spreuken 30. Denkt even aan Jesaja bij 'Gods knecht uit Bethlehem'. Combineert dat tot Johannes' vleesgeworden Woord. Ook is het geschrevene niet altijd duidelijk. Ik moest de zin *Spreekt Hij niet in zijn Zoon Zich uit als 'Vader', in zijn vleesgeworden Woord?* ettelijke keren lezen om er iets van te begrijpen.

In strofe 4 staat: *elk woord van U ... brandmerkt wie het herschrijft*. Het onderwerp is dus 'woord van U' en de handeling 'brandmerken'. Nu is het doel van brandmerken een onuitwisbaar (eigendoms)merk aanbrengen. Dat is niet duidelijk en ook niet juist, zie Spreken 30 vers 6: *Doe niets aan zijn woord toe, opdat Hij u niet terechtwijze...*

Hier is het Hij, God die handelt en wel een terechtwijzing geeft. Terechtwijzen heeft tot doel je tijdig terug te brengen van de dwaalweg. Door Christus is er dan vergeving, het is uitgewist.

Soms komt er een tussenwoordje ten behoeve van een later rijmwoord: *Heer, houd mij vast – ik huiver: elk woord van U is zuiver*. Enkele rijmwoorden zijn minder fraai: *wenste – mensen! (strofe 1) schild – schuilt (strofe 3 en 5)*.

De melodie die voor dit lied geleend is, is oorspronkelijk van Psalm 40. In de berijming van die psalm volgt de dichter de opbouw van de muziek: een zin van vier regels, de volgende twee zinnen van elk drie regels. Johan Klein volgt die opbouw van de melodie in de strofen 1 en 4.

In de strofen 2 en 5 behoort de vijfde regel *Wie stelt de mens zijn grenzen?* inhoudelijk bij van de eerste vier regels en niet tot de volgende regels zoals je zou verwachten. In strofe 3 wordt het eerste blokje van vier regels in twee zinnen gespleten (met als onderwerpen ik en Hij) waar de melodie om eenheid vraagt. Het rijkelijk gebruik van leestekens maakt het lezen, het zingen er niet eenvoudiger op:

– gedachtenstreepje 4 maal
" aanhalingstekens 2 paar
: dubbele punt 7 maal
! uitroepetekens 4 maal
? vraagtekens 10 maal.

Tot slot

Met de verwondering en het getob van de Spreukendichter Agur Jakema is Johan Klein op stap gegaan. Maar onderweg ziet hij zoveel andere dingen dat hij Agur overstemt. Je (brand)merkt dat hij herschrijft en toevoegt. Al met al het lied nogmaals lezend overheersen de vraagtekens. Het is geen mooi lied.

Louis A.F. Godschalk, Beusichem

Noten:

1. *Gezangenbundel, Aanvullende gezangenbundel voor gebruik in de Nederlands Gereformeerde kerken, Amsterdam, 1994.*
2. *Bijbel met verklarende kanttekeningen deel 4, Baarn, –.*

Antwoord op 'Het lied van de domme wijze bezien' van L.A.F. Godschalk Reactie van de dichter

Pretlichtjes kwamen er in mijn ogen toen ik de reactie van de heer Godschalk las. Laat ik beginnen de onderliggende angst die hij onder het kopje 'Nieuwe kerklieden' uitspreekt, weg te nemen. Wanneer ik in Opbouw een lied publiceert, staat dat niet in het kader van 'het nieuwe kerklied'. Zulke

liederen zijn niet dwingend bedoeld voor gemeentezang. Voor een reformatische gezangenbundel zou ik dit lied hoogstwaarschijnlijk afkeuren; voor een rubriek 'Schriftberijmingen' komt het in ieder geval niet in aanmerking. De heer Godschalk zal ook bij zijn eigen liedteksten, waarin hij soms vrolijk Van Dale negeert, niet specifiek aan gemeentezang denken.

Speurzin en domheid

Louis Godschalk heeft gelijk: de eerste zin kan niet. Ik had willen beginnen met: „Als ik mijn speurzin op de hemel richt”, maar dan miste ik het rijmwoord op 'ingeprent'. Ik zal er van maken: „Als ik mijn ogen naar de hemel wend”; een beetje cliché, maar dat moet maar.

Bij 'domheid' heeft hij ongelijk. Volgens Koenen heeft het woord twee betekenissen: 1. het domzijn; 2. domme streek. De eerste betekenis had ik op het oog: „Mij wordt weer eens ingeprent hoe dom ik ben”. Het begin van het lied refereert niet aan Psalm 19: daar vertelt het uitspansel iets over God; in mijn lied wordt de dichter teruggewezen, zijn naar Godskennis speurende blik stuit af op de hooghartigheid van de sterren, de verblindende felheid van de zon, de ongenaakbare koelheid van de maan.

Waar kan hij God dan wél vinden? In zijn naam, in zijn woord, onder het kruis van zijn Zoon. Daarover zingt dit lied.

Heeft dat nog iets met Agur en Spreuken 30 te maken? Agur, een Arabier aan het hof van koning Hizkia(?) (K.V. blz. 312 onderaan), kwam onder de indruk van de betrouwbaarheid van de Thora, van de woorden van God. Van Gods woord met een kleine letter maak ik een sprong naar Gods Woord met een hoofdletter: Gods vleesgeworden Woord uit Joh. 1. Daarbij maak ik dankbaar gebruik van Agurs vraag: „Hoe is de naam van zijn zoon?” Natuurlijk heeft Agur niet aan Gods zoon, aan de Christus gedacht: dat lag buiten het bereik van zijn wijsheid. Evenmin als de dichter van Psalm 8 aan Christus dacht toen hij dichtte: „Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, of des mensen zoon, dat Gij naar hem omziet?” Maar de schrijver van de brief aan de Hebreeën maakt er dankbaar gebruik van door dat woord op Christus toe te passen: „Maar wij zien Jezus!” (2:9). En zo doet men dat regelmatig in het Nieuwe Testament en zo hebben de kerkvaders ook Spreuken 30:4 ge(her)inter-

preteerd. Dit lied is dan ook geen Schriftberijming: ik loop twee coupletten lang met Agur op, om daarna een bergpad in te slaan dat in Agurs dagen nog aan het gezicht was onttrokken. Van 'herschrijven en toevoegen' aan Gods woord, zoals Nico ter Linden dat doet (of van een 'afbouwen' van Gods woord, waar Kuitert mee bezig is) is hier geen sprake – al kon ik mijn pret niet op bij Godschalks zinnetje: „Je (brand)merkt dat Klein herschrijft en toevoegt.” Misschien ben ik mij te buiten gegaan aan nieuwtestamentisch 'vernunft'. Ik had het aanvankelijk dan ook ingezonden voor het Kerstnummer.

Een vriendelijke terechtwijzing?

Godschalk denkt bij de wateren die God in zijn kleed heeft gebonden, aan de wolken; ik heb gedacht aan oceanen en vloeiden, omdat de gelijkenis tussen Spreuken 30:4b en Psalm 104:5-9 zich dwingend aan mij opdrong. Vandaar dat ik in strofe 5 ook durf te schrijven dat Christus de zondvloed in zijn kleed heeft vastgebonden: de wateren zullen de aarde niet weer bedekken.

Ook in strofe 4 is er die verwijzing naar Christus, in dit geval naar Joh. 12:48: „Wie mij verwerpt en mijn woorden niet aanneemt, heeft één die hem oordeelt: het woord dat Ik heb gesproken, dat zal hem oordelen op de jongste dag.” Godschalk heeft in dit verband bezwaar tegen het woord 'brandmerken'. Hij denkt bij Spr. 30:6 kennelijk aan een vriendelijke terechtwijzing om iemand 'tijdig terug te brengen van een dwaalweg'. Maar het is iets veel ergers waarvoor Agur waarschuwt: voor de situatie dat iemand openlijk als een leugenaar te kijk staat, als leugenaar 'gebrandmerkt' wordt. Brandmerken werd in het verleden voor méér doeleinden gebruikt dan het 'aanbrengen van een onuitwisbaar (eigendoms)merk'. Zo werd in het 16e eeuwse Frankrijk een praktizerende pedofiel gebrandmerkt op het voorhoofd, zodat iedereen hem voortaan als 'knapenschender' zou herkennen. Zo'n man liep zo'n leven lang te kijk. Waarom koos ik voor zo'n zwaar woord als 'brandmerken'? In de Hebreeuwse grondtekst staat een werkwoord dat in deze vorm vier betekenissen kan hebben: terechtwijzen; verwijten; tuchtigen; straffen. Ik koos voor de laatste betekenis, omdat Agurs woorden hier als twee druppels water lijken op de vervloekingsclausule die aan iedere verbondssluiting

werd toegevoegd en die we ook nog eens tegenkomen in Openbaring 22:18: „Indien iemand hieraan toevoegt, God zal hem toevoegen de plagen die in dit boek beschreven zijn.” Onder zulke bedreigingen werd in oudtestamentische tijden ieder verbondscontract getekend, iedere akte verzegeld. De Arabier Agur realiseerde zich, zo 'onvernunftig' als hij mocht zijn, dat hij in de Thora met de verbondsakte van de Allerhoogste God te doen had! Daarom waarschuwt hij voor iets veel ergers dan voor een milde 'terechtwijzing', hij waarschuwt voor een (verterend) vuur waaraan je je maar beter niet kunt branden! „Handen af van de Schrift”, roept hij zijn collega-wijzen toe, „anders brand je je eraan!”

Dr. J.H. Kroeze uit Potchefstroom geeft het in de Paraphrase als volgt weer: „Voeg niets aan zijn woorden toe. Wil niets weten boven die zuivere openbaring, opdat Hij u niet terechtwijze en ge gebrandmerkt wordt als iemand die onjuistheden verkondigde.” Wie aan de Schrift komt, komt aan de troost die Agur Jakema – en een domme Rijswijkse wijze mét hem – buiten zichzelf heeft gevonden. De enige handen die aan de Schrift mogen komen, zijn *gelovige* handen: wie zijn hand op Gods beloften legt, ervaart dat Hij „een schild is voor wij bij Hem schuilen”.

Literaire fijnproevers

Terug naar de eerste vraag: is dit lied geschikt voor gemeentezang, voor opname in een reformatische gezangenbundel? Ik ben gneigd hierop ontkenkend te antwoorden. Daarvoor is de sprong die ik maak van het Woord met een hoofdletter in strofe 3 naar het woord met een kleine letter in strofe 4 (en weer terug naar het Woord met een hoofdletter in strofe 5) waarschijnlijk te verwarrend. Een kerklied moet helderheid en een zekere eenvoud bezitten. Overigens werd dit lied op een dag van het Christelijk Literair Overleg (t.g.v. het chr. boekenweekgeschenk) gepresenteerd en gewaardeerd als een 'kerkliedtekst'. Na afloop kwam Hans Werkman nog op me af om van zijn waardering voor dit lied blijk te geven. Maar bij de vraag of een lied geschikt is voor gemeentezang, is het uiteindelijk *niet* de smaak van de literaire fijnproevers die de doorslag moet geven. Het is goed dat daar nog eens de aandacht op is gevestigd.

Johan Klein, Rijswijk

Leven uit de bron

Geloofsontwikkeling met het oog op gemeenteopbouw

J.C. Schaeffer, Nunspeet

In de vorige jaargang van *Opbouw* is het referaat gepubliceerd, dat drs. H. de Jong gehouden heeft op de ouderlingenconferentie van 1995 onder de titel: **Gemeente-zijn naar binnen, gemeente-zijn naar buiten**¹.

De Jong meende te signaleren, dat er momenteel een soort competitie gaande is tussen het gemeente-zijn naar buiten en naar binnen, waarbij de voorkeur nogal eens wordt gegeven aan het eerste (40/4). D.w.z. dat er alle nadruk wordt gelegd op het naar buiten treden van de gemeente in evangelisatie. De Jong pleit er voor hiertussen geen ongezonde en onnodige spanning te creëren. Want er is geen buiten zonder binnen. Z.i. is de wereld buiten de kerk het meest gediend met een gemeente, die zich sterk concentreert op het eigen gemeentezijn. En juist in een tijd van sterke secularisatie is het heel belangrijk een zelfonderzoek te houden om antwoorden te vinden op de vragen die de situatie in de wereld ons stelt.

Extravert of introvert

Parallel met de publicatie van de lezing van De Jong over de taak van de kerk in deze wereld verschenen in *Opbouw* twee artikelen van ds. K.B. Holwerda onder de titel: *'Hoe krijgen we de gemeente missionair?'²*. Holwerda stelt vast dat er wel degelijk werk aan de winkel is voor een missionaire gemeente, gezien de steeds sterker wordende vraag naar religieuze zaken (40/5). Maar het is een vergissing te menen, dat de gemeente missionair te maken is. Daar zal eerst een bekering van het hart aan vooraf moeten gaan. B.v. bekering van de gedachte, die vaak heel diep zit, dat het leven zonder God in wezen prettiger is dan met Hem. Het besef zal moeten groeien, dat alleen het leven met Hem glans en betekenis heeft.

Tenslotte kwam de vraag naar de taak van de kerk in dezen vorig jaar ook helder aan de orde op de 11e Ontmoe-

tingsdag van onze kerken in Barneveld. Het thema van deze dag was 'Weg van de kerk'. In het themanummer van *Opbouw*, dat aan deze dag gewijd was³, vroeg dr. R.R. Ganzevoort zich af wat het bestaansrecht is van onze kerken, zowel landelijk als plaatselijk. Wat is het 'mission-statement' van onze kerk. Anders gezegd: Hebben we een helder antwoord op de vraag of we deze maatschappij iets te bieden hebben? En zo ja, wat hebben we dan te bieden? Ganzevoort meent, dat we op deze vragen nog geen antwoord hebben. Hij zelf zoekt dat antwoord, net als Holwerda dus, in geestelijke verdieping. Daarnaast moet er een grondige bezinning komen op ons beleid. Hebben we

dat er bezinning plaats vindt op het gemeente-zijn

visie voor de verkondiging van het evangelie in een donkere wereld? Wat vraagt de huidige cultuur aan vormen? En als we erkennen dat de zendingsopdracht fundamenteel is voor het gemeente-zijn, wordt het dan geen tijd om ons eigen gemeente-zijn daarop te doordelen? Zijn onze erediensten b.v. toegankelijk voor buitenstaanders? Zijn onze andere activiteiten open voor gasten? Zowel De Jong als Holwerda en Ganzevoort dringen er dus op aan, dat er bezinning plaats vindt op het gemeente-zijn.

Van Bron tot bron

Onlangs verscheen een boekje, dat uitstekend dienst kan doen als leidraad bij die bezinning. De titel van deze bijdrage is de titel van het boekje: *'Leven uit de bron'*. En het is bedoeld als een basiscursus voor geloofsontwikkeling met het oog op gemeenteopbouw. De schrijver is drs. M.A. Noorloos, predikant voor missionaire gemeenteopbouw in dienst van de Gereformeerde Kerken (syn.) in Gelderland. En in het kader van deze taak heeft hij een cursus ontwikkeld, die hij in dit boekje presenteert. De titel heeft Noorloos ontleend aan twee passages uit het evangelie naar Johannes.

De eerste is Joh. 4, waar de Heiland de Samaritaanse vrouw wijst op het water, dat in ieder die ervan drinkt wordt tot

een fontein van water, dat springt ten eeuwigen leven (vs. 14). En de tweede passage is Joh. 7,37vv, waar Jezus zichzelf een bron noemt en verzekert dat ieder, die in Hem gelooft, zelf ook een altijd vloeiende bron zal zijn.

Kortom, aangesloten op de Bron worden gelovigen zelf tot een bron. Dat kan gelden voor individuele gelovigen, maar niet minder voor elke gemeenschap van gelovigen.

Noorloos werkt deze lijn verder uit aan de hand van drie activiteiten die, onlosmakelijk met elkaar verbonden, de kern uitmaken van het gemeentelijke leven en die hij als volgt definieert:

1. betrokkenheid bij de Heer
2. betrokkenheid bij elkaar als Zijn leerlingen
3. betrokkenheid bij Zijn werk in/voor de wereld

Het is een bekende drieslag, die ook wel wordt weergegeven als: geloof – gemeenschap – dienst, zeg maar de G.G.D. van de gemeente. Hiervan zegt Noorloos terecht: „Dit drietal vormt de onvervangbare kern van de kerk en geen van drieën is dan ook te missen zonder de kerk wezenlijk tekort te doen en dus in haar kern te beschadigen” (blz. 9v). Maar hij waarschuwt er voor, dat het niet blijven moet bij een theoretische aanvaarding van deze drieslag, terwijl er in de praktijk niets van te ervaren is. Daarom pleit hij ervoor dat in de gemeente in allerlei kringen tot en met de zondagse erediensten alsook in het persoonlijk leven van de gemeentelieden de drievoudige betrokkenheid op de Heer, op elkaar en op de wereld regelmatig wordt beoefend.

Te beginnen uiteraard met de betrokkenheid op de Heer van de kerk, die immers de Bron van het leven is. Hij signaleert, dat aan het werken aan een levende relatie met Christus helaas nog maar al te vaak geen prioriteit wordt gegeven. Het gevaar is groot, dat het kerkenwerk in al zijn facetten teveel verzakelijkt is. Hij pleit er voor, dat commissies, werkgroepen en zeker ook kerkeraden allereerst als geloofsgemeenschappen functioneren om juist zo ook goede werkgemeenschappen te kunnen zijn. Maar al te vaak vormen de zgn. 'christelijke opening' met Schriftlezing en gebed en de dito sluiting niet meer dan de religieuze omlijsting van een vergadering. Maar zou het niet meer een moment van wezenlijke

bezinning moeten zijn, een gretig drinken uit de Bron?

Oog voor elkaar en voor de wereld

Wijlen prof. dr. J.P. Versteeg heeft ons destijds op voortreffelijke wijze gediend met zijn woordstudie 'Oog voor elkaar'⁴, waarin hij alle teksten uit het N.T. bespreekt, waarin het woord 'elkaar' een rol speelt. En hij heeft zo duidelijk kunnen maken, dat in de gemeente van Christus het samenleven hierdoor gestempeld wordt. De kerk is de gemeenschap waarin men elkaar aanvaardt, vergeeft, opbouwt, bemoedigt, dient, kortom: elkaar liefheeft, zoals de Heer ons heeft liefgehad.

Maar dan zullen er ook kringen en verbanden moeten zijn, waarin men elkaar ontmoeten kan om daaraan vorm te geven. Op de laatste landelijke ouderlingenconferentie is hiervoor ook nog eens weer gepleit door ds. Storms⁵. Want de zorg in de gemeente is volgens Storms een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Ja, de zorg van de kerkenraad kan z.i. pas functioneren op basis van onderlinge bemoediging en vermaan. En nogmaals, daarvoor zijn binnen de gemeente kringen nodig waarin mensen elkaar ontmoeten om deze verantwoordelijkheid te concretiseren en de onderlinge geloofsopbouw te bevorderen. In deze kringen zal een sfeer moeten groeien, waarin men hierin ook heel open zal kunnen zijn. Zo open, dat er ook voor de twijfel en de kritische vragen alle ruimte zal zijn. Ik denk hier ook aan wat ds. J. Kranenburg schreef als reactie op het hierboven genoemde referaat van drs. H. de Jong⁶. Hij signaleert, dat het geloven vandaag in een enorme crisis verkeert. Dat geloven wordt in onze tijd op ongekende wijze geschud in de zeef van satan. Omdat het lijkt alsof Jezus Christus er in onze tijd helemaal niets toe doet. En hij vraagt zich af of in onze kerkdiensten niet maar al te vaak antwoorden worden gegeven op vragen, die al lang niet meer gesteld worden. En dan pleit ook Kranenburg voor een radicaal zelfonderzoek om met onze antwoorden weer bij de tijd te raken. We moeten daarom elkaar lastig moeten kunnen vallen met al onze twijfels en problemen in verband met de bijbelse boodschap. En we moeten het ook aandurven de vragen een tijd lang open vragen te laten zijn. Ook daarin zal de kerk zich als een gemeenschap van Christus moeten bewijzen. Ook dit heeft uiteindelijk alles te maken met geloofsopbouw. Maar juist die onderlinge geloofsopbouw dient er vervolgens op gericht te

zijn, dat de gemeente daarmee naar buiten treedt, de wereld in. Al is dat ook een wereld, die meestal niet op de boodschap van (de Heer van) de kerk zit te wachten. Er is duidelijk sprake van een grote verlegenheid bij veel christenen en christelijke gemeenschappen over wat wij de wereld te bieden hebben. En als gevolg daar van beperken veel kerkenraden zich tot louter passen op de winkel: het zo goed mogelijk draaiende houden van allerlei activiteiten puur omwille van die activiteiten. Maar daarmee doen wij Christus en de wereld tekort. En daarom is het beslist noodzakelijk, dat gemeenten in haar geheel gebracht worden tot een proces van bezinning op haar roeping in en voor de wereld.

Een opbouwplan

Noorloos biedt in het tweede deel van zijn boekje een praktisch opbouwplan aan om de door hem genoemde drie

drievoudige betrokkenheid op de Heer, op elkaar en op de wereld

betrokkenheden daadwerkelijk te beoefenen. Het gaat om een cursus van vijf dagdelen van elk zo'n 2½ uur. Het eerste dagdeel is bedoeld om deelnemers aan de cursus te informeren over inhoud en opzet van de cursus. Dan volgen er drie dagdelen, waarop elk van de drie 'betrokkenheden' besproken worden met resp. als thema's: zélf leven uit de Bron, sámen leven uit de Bron en ánderen laten leven uit de Bron. En het vijfde dagdeel gaat het over de vraag, hoe de bezinning is om te zetten in beleid. Het advies van Noorloos is om de dagdelen 2 t/m 5 met een tussenpoos van twee weken te geven. Voor elk van de vijf dagdelen geeft Noorloos een uitgewerkt programma en aanwijzingen voor degene, die als cursusleider optreedt. Ook heeft hij voorzien in een zesde dagdeel, waarop een half jaar na afsluiting van de cursus geëvalueerd kan worden hoe de deelnemers er in de praktijk mee gewerkt hebben. Het aardige en ook uitdagende van de opzet van deze cursus is, dat het gaat om wat 'ervarend leren' wordt genoemd. Zo wordt er aan het eind van het tweede dagdeel, dus de eerste bijeenkomst waarin concreet een thema aan de orde komt, aan de deelnemers gevraagd om m.b.t. dat thema 'bouwstenen' voor beleid aan te reiken. Deze bouwstenen kunnen worden vastgelegd

in een 'werkdokument', dat dan weer dienst kan doen bij het vormen en uitzetten van beleid. In een bijlage worden suggesties voor dergelijke 'bouwstenen' gedaan.

Noorloos acht het van essentieel belang, dat met name de predikant zich goed kan vinden in de inhoud en de opzet van de cursus, omdat hij de aangewezen figuur is om het proces van geloofsontwikkeling met het oog op gemeenteopbouw te begeleiden. Als de predikant hier niets voor voelt, dan kan z.i. beter niet met deze cursus gestart worden. Wat Noorloos hier zegt m.b.t. de predikant zou ik liever willen uitbreiden tot heel de kerkenraad. Wil een vruchtbare bezinning op de kern van het gemeente-zijn op gang komen en resulteren in beleid, dan zal de kerkenraad als het orgaan dat beleid maakt en bewaakt als eerste en liefst in haar geheel achter de uitgangspunten van de cursus moeten staan. En ze zou eigenlijk ook als eerste aan zo'n cursus moeten deelnemen. Ik heb de indruk, dat met het door Noorloos aangereikte materiaal heel goed te werken is. Het lijkt mij bijzonder nuttig om met een dergelijke cursus te starten aan het begin van een nieuw seizoen. Misschien, zoals gezegd, te beginnen met de kerkenraad. En van daaruit, mogelijk onder leiding van kerkenraadsleden, die de cursus hebben gevolgd, kan het worden voortgezet binnen de gemeente. Ik kan me voorstellen, dat dit dan wordt ingeleid door een serie preken over de Schriftgedeelten, die in de diverse dagdelen het uitgangspunt van de bezinning zijn. Zo'n prekenserie zou ook naderhand gehouden kunnen worden. En daarom zou ik met name de kerkenraden willen aanraden het hier besproken boekje tijdig vóór de aanvang van het volgende seizoen aan te schaffen. *De brochure 'Leven uit de Bron' van drs. M.A. Noorloos is te bestellen bij het Centrum voor Educatie, Hoofdstraat 248, Postbus 1100, 3970 BC Driebergen; tel. 0343-518334/515725; fax: 0343-523250. Voor de prijs van f 6,75 (excl. verzendkosten) hoeft u het in elk geval niet te laten!*

Noten:

- 1 *Opbouw*, 40e Jaargang, nrs. 4 en 5.
- 2 *'Hoe krijgen we de gemeente missionair?'*, *Opbouw*, 40e Jaargang, nrs. 5 en 6.
- 3 *Opbouw*, 40e Jaargang nr. 6.
- 4 J.P. Versteeg, *Oog voor elkaar*, *Apeldoornse Studies* No. 15, Kampen, 1979.
- 5 *'Pastorale zorg(en), voor en door de gemeente'*, *Opbouw*, 40e Jaargang, nr. 25.
- 6 *'Gemeente-zijn binnenstebuiten'*, *Opbouw*, 40e Jaargang, nr. 8.

Lieve zus

De vierde brief

Uit de serie in het kader van de - ondertussen gehouden - Opbouw-dag ontvangen brieven, publiceren we in dit nummer een vierde brief. Deze keer een brief van zus tot zus.

Lieve zus,

Een brief aan jou heb ik nog nooit geschreven en of jij deze ooit zult ontvangen weet ik niet.

In ieder geval las ik in een blad van onze kerk een oproep om in een brief weer te geven wat je bezielt. Wat is er belangrijk in je leven.

En toen ik deze oproep zag dacht ik direct aan jou.

Wij zijn 2 zussen uit hetzelfde gezin. Met dezelfde opvoeding. Dezelfde achtergrond.

Gereformeerd opgevoed, 2x naar de kerk; niet kopen op zondag; niet naar het zwembad, wel naar het strand op zondag (het zwembad kost nl. geld. Strand mag, maar wel op tijd in de kerk hoor, pas op!); club, catechisatie, belijdenis, doop.

Allebei hebben we van onze ouders het geloof meegekregen met de bedoeling er zelf mee aan de slag te gaan en het geloof ook in praktijk te brengen.

Allebei door dezelfde ouders opgevoed en toch met het geloof ons eigen weg gegaan, onze eigen invulling aan de zingeving van ons leven gegeven. Een eigen antwoord gegeven op de vraag die ook in de oproep staat. Wat is er belangrijk in je leven.

Op een verjaardag kwam het verschil in ons geloof haarscherp aan het licht. Confronterend was het. In die zin dat ik mij realiseerde dat ik eigenlijk al jaren wist dat jij zoveel vragen hebt bij het geloof, God en de kerk; je hebt het wel eens aangegeven in het verleden. En eigenlijk zijn we er nooit diep op in gegaan.

We kunnen uren met elkaar praten over van alles en nog wat. Maar niet over de vraag wat er belangrijk is in het leven, jouw leven, mijn leven. Wat je bezielt.

Waar zit je mee, waar kom je niet uit, weet je geen raad mee of heb je geen antwoord voor.

Ik moet je bekennen dat ik hierover al jaren heel graag met je zou willen praten. Maar ik durfde de stap niet goed te zetten.

Uit angst. Angst dat ik niet de goede woorden zou gebruiken. Dat je je belaagd zou voelen, dat ik te heilig over zou komen, te prekerig. Zoals ik wel eens kon zijn als ik weer eens een weekje naar een 'pinkster'-vakantie-kamp was geweest. (Een belerend predikend zusje van 12 of 13 jaar die wel wist hoe het allemaal zat.)

Ik was bang dat we elkaar niet zouden begrijpen en daardoor misschien ruzie zouden krijgen of minder contact door onbegrip.

Gek is het, dat dan zo'n algemene oproep een eerste stap in gang zet. Ik wil jou namelijk graag vertellen wat mij bezielt en wat belangrijk is in mijn leven. Zonder als heilig boontje over te komen, maar gewoon omdat ik wil dat je niet alleen m'n ditjes en datjes weet, maar dat je ook de 'diepere' ik

*Ik moet je
bekennen
dat ik hierover
al jaren heel graag
met je zou willen
praten.*

van mij kent. Waardoor we misschien een stap kunnen zetten om ook eens over de serieuzere dingen te praten die ons bezighouden en hoe we daar mee omgaan en proberen een oplossing te vinden.

In mijn leven staat God centraal. Ik ben onwijs blij dat pa en ma gelovig zijn en daardoor ons in contact hebben gebracht met God.

Voor mij is God eigenlijk altijd een vanzelfsprekend gegeven geweest. Hij heeft alles gemaakt, ook ons. Hij heeft een bedoeling gehad met de Scheping. Wij zijn niet zo slim bezig geweest om naar anderen te luisteren die dingen zeiden die haaks staan op wat God zei. (De vrucht van de boom, Adam en Eva, je weet wel.) God heeft ons hier behoorlijk hard voor gestraft. De zonde en de dood is in de wereld gekomen, maar God heeft ons niet

laten barsten in de trant van 'eigen schuld, dikke bult, zoek het nu maar lekker zelf uit'. Nee, God heeft ons de 10 geboden gegeven. Geen VERboden, maar leefregels. Door die leefregels kun je leven zoals God het bedoeld heeft. Hij is onze maker, dus Hij weet echt wat het beste voor ons is. En Hij heeft ook antwoorden op onze vragen!

Ik zie het altijd maar zo: bij een fornuis krijg je een gebruiksaanwijzing. Als je het apparaat behandelt zoals de makers het bedoeld hebben dan heb je er het langst plezier van. Als je zelf er allerlei regels aan gaat toevoegen wat wel of niet mag dan kun je het plezier dat je van het fornuis hebt hierdoor laten bederven. Je vindt het een onding en snapt niet dat de fabrikant het zo gemaakt heeft. Maar de fabrikant heeft al die extra regels niet bedacht. Hij had een heel andere bedoeling met het fornuis dan dat jij er van gemaakt hebt met die eigen extra regeltjes.

Als je er allerlei dingen mee gaat doen waarvoor het niet bedoeld is, dan is het fornuis heel snel kapot en waarde-loos.

Die gebruiksaanwijzing heeft de fabrikant niet bedoeld om jou te beperken en te beknotten. Nee, als je die gebruiksaanwijzing goed leest, weet je precies wat je allemaal met het ding kunt doen en heb je er alleen maar meer en langer plezier van. En als je iets niet begrijpt dan kun je altijd een brief naar de fabrikant schrijven. Hij heeft dat ding gemaakt en weet dus ook wat er wel/niet mogelijk is.

Als ik dit vertaal naar God en zijn geboden dan is het verhaal eigenlijk heel simpel.

God geeft ons een gebruiksaanwijzing voor het leven. Als we hier zelf allerlei regeltjes en verboden aan toe gaan voegen dan beknot je je mogelijkheden. Vervolgens verwijten we God dat het maar een toestand is met al die geboden en regels die hij geeft, zo kun je toch niet leven? Nee, zo'n God hoeven we niet. We nemen afstand van God en schuiven Hem veel in de schoenen. Omdat God toch een onmogelijke opgave aan ons heeft gegeven hoeven we ook niet bij Hem

aan te komen met onze vragen en zo. Hij eist het onmogelijke van ons dus waarom zou Hij onze vragen kunnen begrijpen laat staan beantwoorden? En dan zoeken we het dus ergens anders. Maar of dat terecht is?

Ik moet je eerlijk zeggen. Ik barst ook van de vragen. Ik weet alleen dat God degene is bij wie ik terecht kan. En God laat je niet zwemmen in het diepe voordat je of je diploma hebt of in ieder geval zwembandjes om zodat je niet kunt zinken!

Daarvoor heb je de Bijbel. Ik probeer de Bijbel niet te lezen als een boek met verhalen, maar als een brief van God. Ik heb ontdekt dat, als ik het zo bekijk, ik andere informatie uit de Bijbel haal dan wanneer ik het als verhaaltjes zie.

God heeft een plan met de wereld, maar ook met ons als individu! God wil je Vader zijn. Hij wil naar je luisteren en helpt je weer op de been als je het niet ziet zitten.

Hij is veel meer dan een fabrikant. Als jij iets verkeerd doet met je fornuis dan hoef je niet bij de fabrikant aan te komen met 'het spijt me' nee, hij presenteert je de rekening.

God presenteert je ook de rekening, maar als jij zegt 'het spijt me, ik wil in ieder geval proberen het niet weer te doen' dan verscheurt Hij die rekening! Vergeven en vergeten.

God is dus meer dan een fabrikant. God is onze Vader. Als ouder ga je ver in liefde voor je kind. Ik weet het van pa en ma, ik ervaar het bij God. Jij zult deze beeldspraak zeker beter kunnen doorgronden dan ik. Jij bent moeder van 4 kinderen. Je bent de 'fabrikant'. Als je mijn voorbeeld richting je gezin vertaalt... dat kun je zelf het beste invullen.

Net zoals jij voor je kinderen open wilt staan om antwoorden te geven op hun vragen (jij hebt immers meer levenservaring en daarnaast is het enige dat je wilt dat zij gelukkig zijn) zo wil God voor jou open staan. Met al je vragen en dan merk je dat er in de Bijbel veel antwoorden staan. Lang niet alles.

Sommige antwoorden krijgen je kinderen ook niet van jou, maar door eigen ervaring. Zo zal je sommige antwoorden niet kant-en-klaar krijgen maar als er iets gebeurt kun je soms achteraf zeggen. Zo zat het dus!

En God is zelfs veel meer dan een aardse ouder kan zijn.

Maar er blijven altijd vragen die je slecht kunt beantwoorden. Waarom moeten zoveel mensen lijden?

Waarom gaat de een dood als-ie 5 is en wordt de ander 98 terwijl hij al dood wilde toen hij 83 was? en ga zo maar door. Antwoorden zal je hier volgens mij nooit op krijgen. Je kunt er alleen wel met God over praten. Hij kan je troosten in het verdriet dat je hebt over sommige dingen. Het verlies van je (schoon)vader, het verlies van een zus, ziekte die bedreigend lijkt of is en noem maar op.

Wat mij bezielt is de Liefde die God voor mij heeft. Door die Liefde is Hij bereid altijd naar mij te luisteren en voor mij 'door roeien en ruiten te gaan'. Wat kan ik dan anders doen dan die liefde door te geven aan degenen die op mijn pad komen en daarnaast God te bedanken voor de inspiratie die Hij is?

Daarom ga ik naar de kerk. Om God te danken en geïnspireerd te worden om in de praktijk te brengen wat God met ons mensen bedoelt. Om zo te kunnen vertellen dat God belangrijk voor mij is. Aan de jeugd in de kerk, aan de mensen op m'n werk. En nu aan jou, voor de eerste keer aan jou.

Kruimels van de tafel

Begraven

Begraven heeft een diepe zin. Christus heeft gezegd: indien de graankorrel niet in de aarde valt en sterft, draagt ze geen vrucht. Paulus neemt dat beeld van het zaaien over in 1 Kor. 15 en zegt: er wordt gezaaid in vergankelijkheid, in oneer, maar opgewekt in onvergankelijkheid, in heerlijkheid. Daar zaai je nu voor: om te oogsten. Daarom wil ik ook niet gecremeerd worden. Er zit voor mij iets uitermate vertroostends in begraven worden. Als ik begraven word, word ik gezaaid. Ik word niet zomaar in de grond gestopt en daarmee uit. Nee, ik word gezaaid als een graankorrel. Want als ik gestorven ben, is het nog niet met me afgelopen. Ik word gezaaid om vrucht te dragen, om geoogst te worden.

Begraven worden is enerzijds een dieptepunt. Het staat voor vergankelijkheid: stof zijt ge en tot stof zult ge wederkeren. Maar dankzij Christus is dat dieptepunt tegelijk beginpunt van iets nieuws. Op het moment waarop de graankorrel in de aarde valt, begint een proces van vrucht dragen. Dankzij Christus' dood en begrafenis hebben mijn dood en begrafenis niet meer die fatale betekenis. Wie in Mij gelooft, zal niet sterven in eeuwigheid, zei Christus. Dat is een heel kras woord. Het wil niets minder zeggen dan dat onze dood nu niet meer volop dood is. Hij is losgemaakt uit zijn oorspronkelijke samenhang. Hij stond in het kader van Gods oordeel. Binnen dat kader liggen de eerste en de tweede dood in elkaars verlengde en vormen ze samen Gods vloek over de zonde. Maar Christus heeft die samenhang verbroken. Door het geloof ben ik onder het oordeel uit. Daarmee is mijn dood als een deur die uit zijn hengsels is gelicht.

Toen Simson de deuren van de stadspoort van Gaza uit zijn hengsels lichtte en ermee naar Hebron sjouwde, waren die deuren nog wel deuren, maar ze functioneerden niet meer als deuren. Ze konden niet meer doen waarvoor ze bestemd waren. Zo heeft Christus de dood uit zijn hengsels gelicht. Mijn dood is nog wel dood, maar hij kan mij, dankzij Christus, niet meer aandoen wat hij zou willen. Hij kan mij niet meer van God lossnijden.

Daarmee is de dood geen sprookje geworden. Maar toch is zijn karakter grondig gewijzigd. Zijn engel en zijn overwinning zijn weg. Als wij toch nog moeten sterven en begraven worden, is dat meer dan alleen maar een nederlaag. In onze dood en begrafenis mag al iets aanwezig zijn van Christus' triomf over de dood.

M.

M.R. van den Berg, Groningen

Maranatha!, een nuancering¹

Filip van As, Leiden

De afgelopen maanden is de heer Johan Klein uit Rijswijk in een viertal artikelen ingegaan op het belang van het levend houden van de Maranatha-gedachte.² Hij sprak daarin onder meer zijn zorg uit dat jonge christenen zich steeds vaker meer betrokken voelen bij wereldse problematiek, dan bij het Koninkrijk van God. Deze houding leidt tot een verduistering van het perspectief op de toekomst. Die toekomst voor ogen houden, zien op de wederkomst van Christus, kan juist krachtig uitwerken in het leven van een christengemeente). Sterker uitgedrukt: een helder baken in het stormachtige westerse leven is essentieel om op koers te blijven.

Als jong christen wil ik deze boodschap ter harte nemen. Ik ben de heer Klein dan ook erkentelijk voor zijn appèl. Het is vanuit deze waarderende grondhouding dat ik mij toch veroorloof een kanttekening te plaatsen. Aanleiding hiervoor vormde het derde artikel in de reeks, waarin vragen aan de orde kwamen als: Waar haal je je informatie vandaan? Waar bid je voor? Aan welke organisaties geef je geld? De keuze heeft belangrijke implicaties. Als je christelijke bladen leest, kan dat richting geven aan gebedsleven en samen met donaties aan christelijke organisaties draagt dit bij aan de voortgang van Gods Koninkrijk. Door het louter lezen van wereldlijke kranten en het ondersteunen van wereldlijke organisaties ontgaan ontwikkelingen op het christelijke front je en komen steeds meer christelijke organisaties in de financiële problemen. De algehele betrokkenheid op het christelijke werk neemt af. Met deze analyse kan ik instemmen. Zonder de informatie van Open Doers bijvoorbeeld zou ik veel minder weten hebben van de lijdende kerk. Nu kan ik daarvoor bidden (als ik dat maar eens wat meer deed!) en ook door geldelijke ondersteuning bijdragen aan het helpen van die broeders en zusters in nood.

Voorkeursbeleid?

Aan het slot van dit derde artikel staan

echter enkele opmerkingen, waarmee ik toch wel moeite heb. Het lijkt op een pleidooi voor een voorkeursbeleid ten aanzien van medechristenen, die in een hulpbehoevende situatie verkeren.³ Misschien is dit niet zo bedoeld, maar het vormde toch voldoende aanleiding om een zekere nuancering aan te willen brengen. Ik heb al bij een eerdere gelegenheid als voorbeeld Jezus' gelijkenis over de barmhartige Samaritaan uit Lucas 10 aangehaald.⁴ Hieruit maak ik op, dat de mens in nood geholpen dient te worden, zonder aanzien des persoons. In dat artikel ging het om mensenrechtenschendingen, maar dit principe geldt ook ten aanzien van hulpverlening in bredere zin. Voor ik op het verschilpunt inga, is het goed om aan te geven wat ons bindt. Ook ik acht het van groot belang om christelijke organisaties te steunen. Ik steun liever Tear Fund dan Foster Parents Plan. Niet omdat die laatste organisatie slecht zou functioneren, maar omdat ik het standpunt van de heer Klein deel, dat het Woord een essentieel onderdeel van ontwikkelingshulp is. Maar, en dat is voor mij van cruciaal belang, Tear Fund zet zich in voor christenen en niet-christe-

onderscheid bij hulpverlening in algemene zin niet gerechtvaardigd

nen. Dáárom kan ik achter deze organisatie staan. Zo kan met de daad ook het Woord verspreid worden. Overigens steun ik ook een niet-christelijke organisatie als Amnesty International, omdat ik van mening ben dat christenen en niet-christenen de handen ineen moeten slaan bij de bestrijding van het onrecht in de wereld. Nog een tweede opmerking is noodzakelijk om eventuele misverstanden te voorkomen. Open Doers, een andere organisatie die ik van harte ondersteun, zet zich hoofdzakelijk in voor de vervolgte kerk, christenen dus. Is dat principieel te rechtvaardigen? Ja, want vanuit ons geloof hebben we de taak om medegelovigen een hart onder de riem te steken. Laat ik met een voorbeeld duidelijk maken wat ik bedoel. Stel dat in een

niet nader te noemen land twee mensen als gewetensgevangene (dus onschuldig) in de gevangenis zitten. Eén is christen en de ander is moslim. Indien nu een hulporganisatie, van welke signatuur dan ook, zich inzet om gewetensgevangenen vrij te krijgen, zal die naar mijn mening geen onderscheid tussen beiden mogen maken. Als het de gevangenen wordt toegestaan om geestelijke lectuur te ontvangen, zal de christen met een Bijbel geholpen kunnen worden. De moslim zou waarschijnlijk meer prijs stellen op een Koran. Hier speelt de identiteit van de hulporganisatie een rol. Van een christelijke hulporganisatie kan niet in redelijkheid gevergd worden om een Koran te verstrekken. (Hoewel dat uit humanitaire overwegingen goed te verdedigen zou zijn.) Meer voor de hand ligt het dan, dat de moslimgemeenschap die taak op zich neemt.

Natuurlijk is dit een theoretisch voorbeeld. In de praktijk is elke hulp een druppel op een gloeiende plaat, zodat er altijd veel meer gevangenen niet geholpen kunnen worden dan wel. Het gaat dan echter niet om het maken van onderscheid, maar om overmacht. Mijn punt moge duidelijk zijn: Bij geestelijke ondersteuning, zoals onder meer Open Doers doet, wordt wel onderscheid gemaakt, maar dat vloeit voort uit de aard van de zaak en is daardoor gerechtvaardigd.

Huisgenoten des geloofs

Dan wil ik nu ingaan op de argumenten, die de heer Klein aanhaalt bij wat ik geïnterpreteerd heb als een pleidooi voor een voorkeursbeleid voor hulpbehoevende medechristenen. Hij schrijft hierover het volgende: „We kunnen straks niet bij Christus en zijn vervolgte broeders aankomen met de verontschuldiging dat we 'goed gedaan hebben aan alle mensen', wanneer we dat niet in het bijzonder „aan de huisgenoten des geloofs”, aan de 'minsten van Zijn broeders' hebben gedaan! „Ik heb je nooit gekend,” zegt Hij dan.” Hiermee wordt aan twee Bijbelteksten gerefereerd, die zouden impliceren, dat door Jezus zelf de opdracht tot een algemeen onderscheid wordt gegeven. Dit trof me. Daarom ben ik die teksten gaan nalezen, om te zien of ik hier inderdaad de plank missla, met mijn visie op de gelijkenis van de

barmhartige Samaritaan. Want ingaan tegen het gebod van Christus is wel het laatste dat ik wil.

De eerste tekst lijkt mij afkomstig uit Galaten 6:10, die in de Statenvertaling luidt: „Zo dan, terwijl wij tijd hebben, laat ons goeddoen aan allen, maar meest aan de huisgenoten des geloofs.”

Nu ben ik geen theoloog, maar als ik deze tekst in zijn verband lees, gaat het mijns inziens in dit tekstgedeelte om de geloofsondersteuning van medechristenen, zoals het kopje boven de perikoop ook aangeeft: 'Vermaning tot broederlijke liefde'. Het spreekt voor zich dat de christelijke opdracht ten aanzien van medechristenen verder strekt dan ten aanzien van niet-christenen. Naast de algemene regel van liefhebben, die universeel geldt, hebben christenen jegens elkaar immers de taak tot opbouw, ondersteuning en vermaning.⁵ Dit geldt nog in sterkere mate voor die medechristenen, waar een intensief contact mee bestaat. Galaten 6:10 geeft daarom een alleszins logische afsluiting van die perikoop. Ik ben geneigd om het werk van een organisatie als Open Doers te zien als passend in deze specifieke taak van christenen onderling. Daarom is afbakening van hulp hier dan ook geoorloofd.

De vreemdeling

De andere tekst lijkt te verwijzen naar het laatste gedeelte van Matteüs 25. Hierin wijst Jezus erop, dat de manier waarop wij omgaan met anderen door Hem gezien wordt alsof Hij zo behandeld wordt. Wederom de opdracht tot liefhebben van de naaste. Hij noemt daarbij een aantal praktische voorbeelden van gelegenheden tot het uiten van die liefde. Inderdaad neemt Jezus hierbij het woord 'broeders' in de mond. Opvallend is echter dat bij die voorbeelden ook de huisvesting van de vreemdeling genoemd wordt. Vanuit het Oude Testament kennen we de opdracht tot zorg voor de vreemdeling. Deze maakte geen deel uit van het volk Israël, was dus geen Jood. Jezus sprak hier tegen Joden. De enige conclusie die ik hieruit kan trekken, is dat Jezus hier de vreemdeling ook tot 'de minsten van zijn broeders' rekent. En daarmee lijkt het voor mij tevens duidelijk, dat onderscheid bij hulpverlening in algemene zin niet gerechtvaardigd is. Waarom maak ik mij nu zo druk over dit (al dan niet toegestane c.q. verplichte) onderscheid? Daarvoor zijn

twee redenen. De eerste heb ik al even aangestipt. Het zou pijnlijk zijn wanneer ik op een verkeerde manier Gods bedoelingen, zoals die door Jezus zijn uitgesproken, zou uitleggen. Niet alleen mijzelf, maar ook anderen zou ik daarmee op een dwaalspoor leiden. Indien ik, ondanks mijn oprechte pogingen om de Bijbel recht te doen, toch tot een verkeerde conclusie ben gekomen, wil ik daar dan ook graag op terechtgewezen worden. Maar als ik het wel juist zie, is de waarschuwing van Jezus, die de heer Klein aan het slot van zijn derde artikel laat klinken, in dat kader te kort door de bocht. Vandaar dat nuancering hier van belang is. Overigens vind ik dat hij daar wel erg zwaar geschut in stelling brengt, met het oog op zijn onderwerp. Mijn tweede beweegreden heeft betrekking op het beeld dat we als christenen bij de mensen om ons heen achterlaten. Laat toch vooral het licht van Gods liefde door ons heen schijnen voor iedereen, zonder onderscheid. Staande midden in de wereld, mogen we ons dan laten bemoedigen door de hoopvolle verwachting van de wederkomst van Christus.

Noten:

- 1 Die nuancering geldt niet de Maranatha-gedachte zelf, maar de oproep van de heer Klein in zijn laatste artikel. (Opbouw nr. 7, p. 128)
- 2 Opbouw nr. 1,3,6 en 7
- 3 Opbouw nr. 6, p. 110
- 4 Opbouw nr. 19, 20 september 1996 – De vreemdeling in nood
- 5 Overigens geldt ten aanzien van de niet-christenen de zendingsopdracht, voorwaar geen geringe 'extra' verantwoordelijkheid.

Boekbespreking

Moed en vertrouwen

Ds. K. Boersma, chr. geref. emeritus predikant, heeft een boek geschreven over de kerk. Hij heeft het gedaan vanuit de chr. geref. kerken, maar ook met het oog op medegelovigen in andere kerkverbanden, die de christelijke gereformeerden soms zo heel na staan.

Hij tekent de grote lijnen vanuit de Heilige Schrift. De belijdenis komt ook aan de orde en de kerkgeschiedenis blijft niet buiten beschouwing. De auteur schrijft eenvoudig. Het boek is goed leesbaar. Buiten veel chr. gereformeerde theologen citeert hij zo nu en dan ook andere theologen van

gereformeerde origine. Op heldere wijze worden de eenheid en het verschil tussen Luther en Calvijn aangegeven. Het onderwerp: kerkvervreemding en kerkverlating wordt scherp belicht. Wat zegt het begrip kerk vandaag de dag de jongeren nog? Wat heeft de kerk van het waarachtige christendom laten zien?

Met instemming worden enkele regels aangehaald, die wijlen prof. Versteeg aanreikte voor het eerlijk luisteren naar de Bijbel. Punt 7 is zeer belangrijk en appellerend: luisteren leidt altijd tot het doen van het Woord van God.

Uitvoerig gaat de schrijver in op de diverse vragen rondom het Schriftgezag. Het heeft de Heere behaagd om zijn openbaring door mensenhooften en -handen te laten beschrijven. „Dat betekent ook, dat het er in de Schrift niet om gaat om een verslag te geven, zoals dat in de moderne tijd zou gebeuren via een camera of een cassettebandje. Ik las van iemand, ik weet niet meer waar: Stel je voor dat iemand een opname had willen maken van de hemelvaart van de Here Jezus, dan zou hij alleen maar een overbelicht filmpje uit zijn apparaat gehaald hebben. Dat is mooi gezegd.” (p. 111).

Er worden evenwichtige opmerkingen gemaakt over de gemeente. „In de Schrift vormen schapen en kudde geen tegenstelling. Het persoonlijke en gemeenschappelijke horen bij elkaar.” (p. 144)

Terecht wordt door Boersma geponeerd en verdedigd, dat we in de trits ellende, verlossing en dankbaarheid met een logische en niet met een temporele volgorde te doen hebben.

Onze chr. geref. collega signaleert ook een zwakke plek in ons christelijke bestaan. „Zo heel dikwijls geven wij anderen – en misschien ook wel elkaar – de indruk, dat christen-zijn iets is, dat boven op ons gewone leven komt. We zijn gewone mensen, zoals iedereen is, maar we hebben enkele dingen extra, en dat 'extra' kenmerkt dan ons leven: we bidden, we lezen in de Bijbel en we gaan naar de kerk. En: we proberen daar iets van te laten zien in ons leven.” (p. 156)

Ds. Boersma denkt oecumenisch. Dat springt er in zijn boek aan alle kanten uit. Wij weten ons mee daarom door zijn boek direct aangesproken. Hij spaart ook de kerken waarbinnen hij functioneert niet waar hij in het kerkverband o.a. individualistische tendensen ontwaart. Wanneer collega Boersma het heeft over de ruimte van de kerk volstaat hij met de stelling, dat de kerk kerk met het Woord en door de Geest is. Maar hier juist had ik graag willen horen hoe je dat nu concreet mag en moet invullen.

Wat het slothoofdstuk, punt 7: 'Het grote uitzicht' betreft, krijg ik de indruk, dat het lijkt op een preek met een thema, maar zonder tekst. Veel Bijbelteksten worden genoemd, maar niet nader besproken. Dat vind ik jammer. Dit alles doet echter niets af van mijn waardering voor dit boek, dat een hartelijke aanbeveling verdient.

N.a.v.: Ds. K. Boersma: 'Moed voor de kerk' – Christelijk en Gereformeerd na honderd jaar – Uitgeverij Kok Kampen – 196 pag. f.39,50.

O. Mooiweer, Enschede

Andreas is een bijzonder mens...

H. Algra, Den Helder

Het beeld dat veel mensen hebben van verstandelijk gehandicapten is dat het 'lieve mongooltjes' zijn. Aan de andere kant wordt – o.a. via berichten in de media – ook steeds vaker duidelijk dat er binnen instellingen voor verstandelijk gehandicapten mensen wonen die een zeer intensieve begeleiding nodig hebben.

Geert Koudijs werkt als begeleider op de 'Merwebolder' in Sliedrecht. Op zijn groep wonen 3 mannen en een vrouw; ze worden begeleid door een team van ongeveer 8 begeleiders. Op dit moment werken er op de groep alleen mannen. Ondanks de intensieve begeleiding wordt het personeel nog regelmatig geconfronteerd met ernstige vormen van agressie en zelfverwonding.

Hoe komt het dat je in de zorg voor verstandelijk gehandicapten terecht bent gekomen? Was dat een oud ideaal van je, trok dit werk je altijd?
Ik wilde boswachter worden, maar daar heb je wiskunde voor nodig en dat was bepaald niet mijn sterkste kant op school. Ik ben toen naar de Sociale Academie 'De Vijverberg' in Ede gegaan, om de HBO-IW (=Inrichtingswerk) te volgen. Dat was niet zo'n bewuste keuze. Achteraf denk ik wel dat het een goede keus was, want het werk dat ik nu doe is me op mijn lijf geschreven. Ik denk dat het op mijn weg werd gezet.

Maar met een opleiding op de Sociale Academie kom je nog niet automatisch op zo'n groep terecht...
Tijdens een stage kwam ik terecht op een instelling die gespecialiseerd is in de behandeling van jongeren die ernstig ontspoord waren. De gedragsproblematiek op deze instelling boeide me. Het thema agressie heeft me ook altijd bezig gehouden. Wat is agressie en hoe moet je daar mee omgaan? Hoe hou je je eigen agressie in bedwang?

Ben je na je opleiding meteen op deze instelling gaan werken?
In 1988 behaalde ik mijn diploma aan

de Vijverberg. Daarna ben ik een tijdje in een fabriek gaan werken, vervolgens kwam de militaire dienst en daarna heb ik op een grote inrichting in de Randstad gesolliciteerd. Eerst werkte ik op een laag-middengroep (d.w.z. gehandicapten met een verstandelijke leeftijd die te vergelijken valt met die van een peuter). Het is op zo'n groep erg belangrijk dat je een goed team hebt, je moet het van elkaar hebben. En je moet bevrediging kunnen halen uit hele kleine sprongtjes, of uit humor met de bewoners. Het was een grote groep, er woonden 12 mensen. Als je iets met ze wilde ondernemen, kon dat eigenlijk niet; daar was de groep te groot voor, zeker als je in je eentje werkte.... Daarna heb ik twee jaar op een sociaalwoning gewerkt; dat is een huis in het dorp. De mensen die daar woonden konden veel meer, maar ze vertoonden wel periodiek psychiatrische problemen. Ik merkte dat je daar heel actief met de bewoners bezig kon zijn

en dat dat goed voor hen is. De verleiding is groot om op zo'n groep gemakkelijke diensten te draaien, een peuk, koffie, *Goede Tijden, Slechte Tijden*. Mijn visie botste nogal met die van collega's. Ik vond dat het zo niet moest en ging met de bewoners uit vissen, knutselen, een moestuin bijhouden. Ik had het idee dat dat heel bevredigend was voor de bewoners. Als ik in de moestuin werkte, kwamen de burens ook kijken waar we mee bezig waren. Ze vonden het leuk dat er iets gebeurde. Het is belangrijk om de leefomgeving aantrekkelijk te maken en zelf te onderhouden: bloembakken, tomaten kweken, dingen goed bijhouden. Dat hoort bij je woonomgeving.

Uiteindelijk ging je werken op deze zeer gespecialiseerde groep. Hoe kwam dat zo?

Er zat ook een privé belang bij; deze omgeving trok me meer dan een grote stad. Daarnaast zocht ik een actieve

Wat is autisme?

Autisme is een ernstige vorm van contactstoornis, die al duidelijk merkbaar is in de eerste 30 maanden van de kinderlijke ontwikkeling. Sommige ouders merken binnen enkele dagen dat er iets mis is met hun kind. Anderen valt het later op dat hun kind niet naar hen lacht, veel in zichzelf gekeerd is, geen knuffel heeft. Een deel van de autisten leert niet te spreken, anderen hebben een opvallend taalgebruik. De meest op de voorgrond staande handicap is echter het onvermogen om gevoelens van anderen te begrijpen. Autisten ontlenen daardoor vaak hun houvast aan vaste patronen. Omdat ze moeite hebben om de wereld te begrijpen zoeken ze via rituelen naar een stukje houvast. Sommigen bouwen een enorme kennis op een bepaald (meestal technisch) gebied op. Opvallend zijn daarbij het scherpe waarnemingsvermogen van details en hun sterke geheugen. Veel autisten vertonen niettemin een sterk achterblijvende intellectuele ontwikkeling. De

handicap komt 4x zoveel bij jongens als bij meisjes voor. Naast de 'klassieke' vorm van autisme zijn er ook aan autisme verwante contactstoornissen. Deze mensen vertonen wel een aantal kenmerken van het autistische beeld, maar de handicap wordt meestal later ontdekt en staat minder op de voorgrond. De prestaties op school kunnen zeer goed zijn, maar het kind heeft wel veel moeite met de omgang met leeftijdgenoten. Over de oorzaak van autisme tast men nog in het duister. Vermoedelijk is er sprake van een aangeboren afwijking. Het is dus volstrekt onjuist om de schuld van de handicap bij de ouders neer te leggen (zoals in de jaren '60 en '70 vaak gebeurde). De opvoeding van een autistisch kind stelt ouders vaak voor een bijzonder moeilijke opgave. De Nederlandse Vereniging voor Autisme en verwante contactstoornissen (NVA, Bussum) helpt ouders bij het zoeken naar mogelijkheden voor de opvoeding van hun kind.

baan, met veel uitdaging. Het werken met mensen met gedragsproblemen trok me toch het meest. Zo ben ik hier in gerold.

Toen ik hier kwam werken bestond de groep uit 3 bewoners. Al heel snel vertrok het grootste deel van het team. Er stond toen opeens een nieuw en betrekkelijk onervaren team dat heel veel te stellen had met deze 3 mannen. Ik werd al binnen een half jaar de mentor van Andreas. Je bent als mentor verantwoordelijk voor het welbevinden van zo'n jongen; je hebt contacten met de familie en andere mensen die betrokken zijn. Zo krijgt Andreas ook regelmatig bezoek van mensen uit de kerk. Het klikte direct goed tussen Andreas en mij en ook met zijn familie.

Kun je iets vertellen over het werk met Andreas?

Het gaat erom dat je kleine signalen heel goed waarneemt. Je kijkt heel precies naar zijn ogen, zijn neus, zijn mond, zijn lichaamshouding. Andreas heeft momenten waarop hij gespannen wordt, hij raakt dan de controle over zichzelf en zijn omgeving kwijt. Je zou dat een soort *alarmfase* kunnen noemen. Op dat moment moet je ingrijpen om erger te voorkomen. Als je niet op tijd bent kan hij agressief worden of zichzelf verwonden. Dat ingrijpen was vroeger vaak lichamelijk, je moest soms stevig ingrijpen om het contact te herstellen. Tegenwoordig heb ik ook meer invloed met mijn houding of met woorden.

Zo'n groep krijgt natuurlijk een stempel. Er zijn maar weinig mensen die op zo'n groep kunnen werken. Hoe kijk jij aan tegen jouw bewoners?

Ik zie ze als mensen met een autistisch beeld. Er is daardoor iets mis in hun denken. Ik vind dat je daar rekening mee moet houden, maar het probleemgedrag accepteer ik niet. De persoon mag er zijn, maar het afwijkende gedrag dat schadelijk is voor Andreas en voor zijn omgeving stuur ik bij. Mijn doel is om Andreas en de andere bewoners een zo zinvol mogelijke invulling aan hun leven te geven. Het probleemgedrag zie ik dan als een onderbreking van het dagelijkse bestaan, maar die onderbreking gaat ten koste van het welbevinden. Wat er ook gebeurt, we gaan dus toch door, zij het soms met horten en stoten. De houding die je uitstraalt is: 'Doe maar gewoon, ga maar gewoon verder!'

Er zijn veel mensen die verstandelijk gehandicapten eng vinden. En als ze

dan ook nog eens agressief kunnen zijn dan is het natuurlijk helemaal eng. Hoe kijk jij naar Andreas?

Andreas is een heel bijzonder mens, een uniek persoon. Hij heeft heel veel humor. Je moet daarbij niet het accent leggen op wat iemand níet kan: ook bij Andreas niet, hij handelt naar zijn vermogen. Hij heeft zijn beperkingen, maar ik probeer hem als begeleider te laten functioneren op de toppen van zijn kunnen, van de talenten die ook hij heeft gekregen. Hoe geconcentreerder hij moet werken, hoe zinvoller het voor hem is, hoe beter het voor hem is. Ik weet natuurlijk nooit helemaal zeker hoe Andreas dat ervaart, maar zo ervaar ik het wel. Het gaat erom dat we hem een gevarieerd bestaan kunnen bieden, dat hij niet opgesloten raakt in zijn eigen wereldje. Dat streven naar een gevarieerd bestaan houdt ook in dat we hem echt iets willen bieden: er moet wat te beleven zijn. Je bent dan ook constant aan het werk.

Wat ik ook bijzonder vind aan Andreas

Je moet mensen niet opsluiten, je moet het leven met ze delen

is dat hij, ondanks het feit dat hij in zijn leven zoveel heeft meegemaakt, toch zichzelf is gebleven. Als je met Andreas een relatie aangaat, leert hij jou kennen. Hij voelt ook goed je zwakke plekken aan. De bedoeling is dat je daar doorheen groeit. Een relatie bouw je alleen met vallen en opstaan op; door dik en door dun. Het gaat er daarbij om dat je voor hem als begeleider zo voorspelbaar mogelijk wordt. Dan weet Andreas wat hij aan je heeft; daardoor ben je voor hem betrouwbaar; je bent zijn gids, hij ontleent aan jou zijn zekerheid. Je moet Andreas als het ware bij de les houden, actief bezig zijn, samen bezig zijn. Contacten maak je door de kanalen die hij begrijpt. Bij Andreas is dat vooral het directe lichamelijke contact. Hoe beter de relatie is, hoe beter hij weet hoe jij in elkaar steekt, hoe minder je echter lichamelijk hoeft in te grijpen.

Hoe hou je dit werk vol? Prof. W. ter Horst noemt in zijn boek 'Het herstel van het gewone leven' dat opvoeders fit moeten zijn. Dat lijkt me voor jou niet gemakkelijk...

Van huis uit ben ik gewend om hard te werken, om niet toe te geven. Ik zit

hier prima op mijn plaats. Ook ervaar ik veel steun van mijn collega's. Maar wat misschien wel het allerbelangrijkste is, is dat je een stabiele thuissituatie hebt. Werk en privé kun je in dit werk toch nooit helemaal gescheiden houden; alleen fysiek al niet. Je voelt de zwaarte van het werk soms in je vrije dagen. Of er is een incident geweest waarbij een collega het zwaar te verduren heeft gehad, daar blijf je dan over nadenken. Je belt dan op hoe het met ze gaat. Gelukkig kan ik dat thuis goed kwijt en dat is heel belangrijk.

Daarnaast geniet ik ook van mijn twee kleine kinderen.

Ben je een optimist?

Zo wil ik het niet direct noemen. Ik ben wel overtuigd van mijn eigen kunnen, al moet je dat niet arrogant opvatten. Je hebt die zekerheid gewoon nodig in dit werk. Andreas voelt het feilloos aan wanneer jij niet lekker in je vel zit. Als je 7 dagen achter elkaar werkt, hoe lever je dan nog die 100% die je nodig hebt? Je moet echt fit en alert zijn, want dan ben je pas de zekerheid die je bewoners nodig hebben. Het past dus niet bij mijn werk om een halve nacht in een café door te brengen, dat kan gewoon niet. En als je je minder goed voelt op een dag, moet je daarover afspraken maken met je collega. We staan op onze groep namelijk altijd dubbel.

Een aantal jaren geleden stond er in bijna alle kranten een foto van Jolanda Venema, die naakt was vastgeketend in een kale kamer. Op jouw groep ziet het er heel anders uit. Ik zag net de bewoners en hun begeleiders buiten stevig aan het werk...

Ja, dat is ons uitgangspunt. Je moet mensen niet opsluiten, je moet je leven met hen delen. Je gaat een relatie aan, je zoekt contact. Dus moet je niet zeggen: een autist wil geen contact, dus sluiten we hem maar op. Je moet ook niet samen niks zitten doen, koffie en een peuk; nee: samen aan het werk. Wat ik heel belangrijk vind is dat je sámen aan het werk bent. Ik heb te vaak gezien dat een begeleider met handen in de zakken liep en dat bewoners moesten sjouwen. Zo moet het dus niet! Als Andreas met een kruiwagen loopt, loop ik er naast met ook een kruiwagen. Op die manier ben je een voorbeeld voor Andreas, maar je laat ook aan de rest van de instelling zien dat sámen werken goed is. Het hoort bij een respectvolle benadering. In militaire dienst heb ik ervaren hoe

demotiverend het is als je begeleid wordt door leiders die jou alleen maar commanderen en die zelf niet de handen uit de mouwen steken. Zo wil ik het niet. Wat jij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet...

Er zijn maar weinig mensen die het volhouden op de groep waar jij werkt. Wat heb je nodig om het vol te houden?

Inderdaad: niet iedereen kan dit werk aan. Maar ook niet iedereen kan op een groep werken waar heel veel lichamelijke verzorging nodig is. Ze moeten mij ook niet vragen om achter een bureau te gaan zitten. Je moet handig zijn, je moet van nature actief zijn, je moet van het avontuur houden. Daarnaast is het ook belangrijk dat je lichamelijk tegen een stootje kan. Er hebben op mijn groep mensen gewerkt die er door de agressie fysiek

Een stabiele thuisituatie is erg belangrijk

onderdoor zijn gegaan; en dat kan nog steeds gebeuren. Dat is iets wat ik ook niet mag ontkennen; dat gebeurt dus ook.

Heeft jouw werk ook iets met je christelijke levensovertuiging te maken?

Ja, ik geloof dat dit werk op mijn weg gekomen is, dat het niet toevallig is. En ik kijk ook op een bepaalde manier naar mensen; of ze nu verstandelijk gehandicapt zijn of niet: ze horen er bij. Ieder mens is uniek. Het is onze roeping om hem of haar een zin-vol leven te geven. Wat ik als heel bijzonder heb ervaren is dat Andreas in de afgelopen jaren uit een diep dal is geklauterd. Het ging niet goed met hem en bijna niemand zag het meer zitten met hem. Daar moest ik ook opeens aan denken toen we zondag in de kerk Lied 473 zongen. 'Neem mijn handen, maak ze sterk, trouw en vaardig tot uw werk.' Ik geloof dat het werk met Andreas een stukje van het werk in het Koninkrijk is.

Onze steun aan de Franse kerken

K. Boersma, Oud-Beijerland

Dit artikel is bestemd voor diegenen onder onze lezers, die dit jaar voor het eerst, of voor de zoveelste keer, hun vakantie in Frankrijk denken door te brengen. Maar het is ook bestemd voor diegenen, die voor het eerst, of voor de zoveelste keer, lezen over het feit, dat er binnen de Chr. Geref. Kerken en de Ned. Geref. Kerken een gezamenlijke stichting bestaat, die financiële hulp verleent aan het kleine kerkverband van de Evangelische Gereformeerde Kerken in Frankrijk (EREI).

Deze kleine Franse gemeenten, waarvan het merendeel gelegen is in het zuiden van Frankrijk, in de Cevennen, maar het overige deel elders (waaronder de gemeente in Parijs waaraan ds. D.A. Brien en verbonden is), kennen sinds 1980 een officieel contact met de Chr. Geref. Kerken. Ook de Ned. Geref. Kerken besloten daartoe. Van die tijd af is er in toenemende mate contact met deze gemeenten gekomen. Gemeentelieden ontdekten dat ze ook in Frankrijk naar de kerk kunnen, als ze ergens in de buurt zijn. Dan moet men wel weten waar en wanneer het is. De Stichting Steun Gereformeerde Kerken in Frankrijk is in het bezit van een lijst met gegevens van deze kerken, die graag ter beschikking wordt gesteld van geïnteresseerde gemeentelieden. De ervaring leert, dat het voor velen een grote verrassing is om deze gemeenten te leren kennen. De broeders en zusters daar genieten ervan om geloofsgenoten uit Nederland te ontmoeten. De eerste bedoeling van dit stukje is dus, vakantiegangers aan te moedigen om zich hierin eens te verdiepen en zich met het secretariaat van onze stichting in verbinding te stellen. De tweede bedoeling van dit stukje is van financiële aard. Toen indertijd het officiële contact tot stand kwam is er na enige tijd een stichting tot financiële hulp opgericht. Die is er niet, omdat de gemeentelieden daar armer zouden zijn dan wij hier, maar omdat de gemeenten zo gering in aantal en klein in omvang zijn, dat ze tot hun verdriet niet toeko-

men aan de nodige gemeenteopbouw en het evangelisatiewerk, dat ze in hun grote land graag zouden versterken. Sinds 1986 verleent de genoemde stichting hulp aan projecten, die niet wij hier bedenken, maar die ons worden voorgelegd door de synodale commissie in Frankrijk, die de behoeften het best kan overzien. Op die manier wordt de hulp zo verdeeld, dat ze het best tot haar recht komt.

De laatste jaren is het geld bestemd voor jeugdvormingswerk, voor evangelisatiewerk en voor hulp aan een gemeente in de Pyreneeën, die, hoe klein ze zelf ook is, bezig is met het opbouwen van een gemeente in de omgeving. Als je leest over de moed van zo'n gemeente, word je er stil van. Daarnaast konden we nog iets geven voor stageplaatsen van die studenten van de faculteit van Aix-en-Provence, die in de EREI predikant willen worden. Samen het bescheiden bedrag van ca. f 25.000,- per jaar.

Wij merken de laatste tijd, dat de inkomsten waarvoor wij de betrokken kerkeraden jaarlijks aanschrijven, wat teruglopen. Dat begrijpen we, als we denken aan het nog niet zo lang geleden begonnen werk van de andere stichting voor Gereformeerde Evangelieverkondiging in Frankrijk, die zich inspannt voor hulp aan de gemeente in Parijs. Wij als stichting die sinds 1986 bestaat verheugen ons in de steun voor Parijs, die heel belangrijk is en we hebben goede contacten met deze nieuwe stichting. Maar het is goed voor wie geld geven, dat ze van het bestaan van de twee onderscheiden stichtingen op de hoogte zijn en ook van de verschillende werkwijzen en de verschillende doelstellingen. Het blijkt ook telkens nodig, dat we kerkeraden en anderen het verschil even uitleggen.

Mogen we blijvend op uw belangstelling en hulp rekenen? De gegevens zijn: giro 215697 t.n.v. penningmeester Stichting Steun Geref. Kerken Frankrijk te Delft, eventueel bankrekening 31.34.14.629. Secretariaat: mev. E. Adema-Stoeckel, Hoornmeen 4, 3844 JE Harderwijk, tel. 0341-424248. Moge de Here het werk blijvend zegenen.

Namens het bestuur van de SSGKF, ds. K. Boersma, Oud-Beijerland, voorzitter.

Hervormden over afgescheidenen

In een brief van het Classicaal Bestuur Bommel aan de Minister van Staat dd. 10 oktober 1835 werden gegevens verstrekt over het aantal afgescheidenen in verschillende plaatsen in de Bommelerwaard. Dit gebeurde op verzoek van genoemde minister, die inlichtingen wilde hebben „omtrent den stand, invloed en zedelijkheid van een aantal personen zich noemende afgevaardigden der... afgescheidene gemeenten”. Na ingewonnen adviezen werd een overzicht gegeven. Hierbij wordt o.a. een oordeel gegeven over personen en we moeten er wel rekening mee houden, dat hervormden over afgescheidenen schreven en daarbij was het wel eens een 'afgeven op...' Ik neem enkele gedeelten over.

Allereerst werd geschreven over mensen uit Gameren. Willem van Haften was een kleine landbouwer en H. Ruimschoot was een metselaar. Van Otto van Tuil wordt gezegd: „Jongman, bij zijn Vader (één der notabelste ingezetenen) inwonende, wiens afscheiding door zijn Vader, broeders en zuster zeer betreurd wordt.” Van deze personen wordt verder gezegd, dat ze onberispelijk van gedrag zijn, „doch zonder invloed op anderen”.

De afgevaardigden van Brakel en Poederloijen kwamen er minder goed af. Over C. van Balen uit Brakel wordt gezegd, dat hij koopman was en „rond-venter van zoutevisch en kruideniers-waren”. In zijn „hooge regtzinnigheid” veroordeelt hij alle predikanten, behalve Scholte; ook spreekt hij veel kwaad „en door zijn rusteloos woelen” zet hij „onkundige en ligtgeloovige mensen” op tegen hun leraars en hierdoor is hij „een der geschiktste werktuigen van den Hr. Scholten (ds. H.P. Scholte uit Doeveren - v.W.) om de afscheiding te bevorderen en uittebreiden, waarvoor deze hem dan ook al spoedig met den post van ouderling beloond heeft”.

Over Wijnand Bok, „landeigenaar en boer te Poederloijen”, valt volgens de brief van het Classicaal (Hervormd) Bestuur Bommel geen goeds te vertellen. Van hem wordt gezegd, dat „hij iemand met een Pharizeeuwisch gezicht (kan) bedriegen, hij zou het zonde rekenen daarvan geen gebruik te maken”. Gelukkig hebben we ook andere getuigenissen over Wijnand Bok, de man die als de voortrekker van de Afscheiding in de Bommelerwaard kan worden gezien.

Van de kerk van Well/Nederhemert wordt gesproken over één afgevaardigde, nl. Jan Straver, „een landbouwer, eenvoudig en zonder crediet”. Als afgevaardigden van de kerk van Vuren worden genoemd Aart Verploeg en Klaas van der Linden, die beiden werkzaam waren „op den Steenoven”. De boven genoemde brief omvat ook gegevens over o.a. de aantallen afgescheidenen. Daarover de volgende keer.

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Warm werk

Je hart wordt warm als je het boekje leest, dat ds. Bram Krol heeft geschreven over dertien christelijke gemeenten in Nederland, die groeien. Deze gemeenten vallen op, omdat heel veel kerken dezer dagen het ledental zien verminderen, maar zij integendeel in ledental vermeerderen. Het is niet zo dat die groei kwam met rozengur en maneschijn: vaak ging het proces van vernieuwing moeizaam, maar ze hebben nieuwe wegen durven inslaan. Het boekje is bedoeld voor de 'doeners' in de gemeenten, wil een stimulans zijn voor vernieuwers en een bron van advies zijn. De dertien gemeenten die worden beschreven, variëren van Leger des Heils, Darbist, Baptist, Evangelisch en Doopsgezind naar Hervormd en Gereformeerd in verschillende schakeringen. Geen van de besproken gemeenten heeft een traditionele aanpak. Het boekje zet in met de laagdrempelige Nederlands Gereformeerde Hoeksteen Gemeente in Amsterdam-Noord, die in het begin van de jaren negentig van de grond is gekomen onder leiding van de Amerikaanse ds. Norman Viss. Amerikanen zijn veel meer dan Nederlanders gericht op kerkplanting. De eerste groep bidt en maakt plannen om bij voorbeeld binnen vijf jaar een gemeente te stichten. Zo ging het ook met het team van World Harvest Mission, dat het echt-paar Viss, de ouders Viss en andere zendingswerkers uitzond. Amsterdam-Noord kent maar enkele kerken op een inwonertal van 90.000 en daarom stichtten de werkers van World Harvest juist daar een kerk.

Bij de korpsleden van het Leger des Heils in Alphen aan de Rijn bestond de vernieuwing onder meer in de wijziging van het wat sombere karakter van de heilingsamenkomst naar levendige aanbiddingsdiensten en de Gereformeerde Kerk in 's-Gravendeel begon met lofprijzing-diensten. De Zuid-Afrikaanse predikant van de Hervormde Kerk in Aalsmeer-dorp blijkt op jongeren en jonge gezinnen aantrekkingskracht uit te oefenen. De jeugddiensten en gezinsdiensten die regelmatig plaatsvinden, trekken zeer volle kerken. Ook in sommige gemeenten, waaronder Nijverdal van de Vergadering van Gelovigen (Darbisten) waait er een nieuwe wind. De Doopsgezinde gemeente in Ouddorp kreeg met Pasen 1996 maar liefst 200 Duitse kerkgangers vanwege de diensten in het Duits. En zo heeft de Vrij Evangelische Gemeente in Oldebroek inmiddels een zustergemeente in Elburg gesticht.

De jeugd van de Christelijke Gereformeerde Kerk in Papendrecht was zo onder de indruk van de no-nonsense prediking van hun jonge predikant dat ze bij zijn vertrek naar een andere gemeente een reclamevliegtuigje huurden, met een sleep 'Gods kinderen zien elkaar nooit voor het laatst!' Boeiend is ook de recente geschiedenis van de De Meerkkerk, een jonge Baptistengemeente in Hoofddorp. Zij hanteert het Willow Creek concept net als

voornoemde Christelijke Gereformeerde Kerk en begroet nu elke zondag meer dan 500 kerkangers. Deze gemeente stond pas ook in de aandacht bij de EO.

De Gereformerd (vrijgemaakte) Kerk van Rotterdam-Centrum bespreekt alle veranderingen breedvoerig in wijkbijeenkomsten, gemeentevonden en bijbelkringen. Jongeren kwamen zo tot een eerste of hernieuwde toewijding aan Christus. Door de Hindoestaans-Pakistaanse satelliet-gemeente komen nu in de moedergemeente Marokkanen en Zaïrezen.

Zeer grote groei is er te constateren in de Evangelische (Pinkster) Gemeente Helperkerk, de Vrije Baptisten Gemeente in Drachten en de Evangelische Kerk 'de Ark' in Lelystad. Bij de laatste gemeente kwamen 1700 mensen af op de kerstfeestvieringen.

Om het kerkelijk apparaat goed draaiende te houden worden er in de verschillende gemeenten naast de ambten allerlei taakgroepen ingesteld, waardoor het gemeentelieven goed verloopt.

Het valt op dat verschillende voorgangers vroeger behoorden tot een andere christelijke gemeente en de overgang hebben gemaakt naar hun huidige kerkgemeenschap.

Het boek sluit af met conclusies. Daarin frappeerde mij één zin met name: „In een traditionele gemeente kunnen de leden zich tamelijk vrijblijvend opstellen; in vernieuwende gemeenten is dat niet mogelijk”.

Het boek leest gemakkelijk en het is een 'aanrader' voor allen die in een kerkelijk ambt staan en meer willen dan het gangbare. Ze kunnen uit dit boek ideeën halen en proberen die toe te passen. Zonder iets ingrijpends te veranderen, kan men beginnen met meer aandacht aan het gebed te schenken, het geloof te versterken en het bevorderen van de gemeenschapszin.

De auteur van het besproken boek, Ds. Krol, (synodaal) Gereformeerd predikant, is directeur van de Werkgroep Gemeentegroei in Gorinchem. Sinds 1978 is hij werkzaam bij de interkerkelijke evangelisatiebeweging Agapè, vroeger Instituut voor Evangelisatie geheten.

N.a.v. Ds. Bram Krol, Warm werk: Evangelische vernieuwing in gemeenten. Leiden: Barnabas 1996, 137 pag., prijs f 27,50.

Christien Breman, Amsterdam

Tussen kerik en keulken

'Tel uw zegeningen'

'Tel uw zegeningen, tel ze één voor één.'

Een lied dat mij, tot de begrafenis van een oude zuster uit de gemeente, onbekend was.

Nu ben ik nooit te beroerd om iets in praktijk te brengen, dus laatst begon ik eens te tellen. Een tijdrovende klus, want er zijn nogal wat mensen en dingen waar ik blij mee ben.

Ik noem er één. Lachen met vriendinnen. Niet weg te denken uit mijn dagelijks leven. Neem nu mijn vriendin Miek. We kennen elkaar zo'n 22 jaar en hebben lief en leed gedeeld. Vooral het laatste maakt een band stevig.

Vorige week heb ik haar naar Schiphol gebracht.

Ze ging voor tien dagen naar Washington en moest zo'n smak kado's voor vrienden en familie meenemen dat haar koffers bobbelig uitpilden en de achterbak van de auto vulden.

Haar dochter Liselot ging mee om op de weg te letten, want Miek en ik zijn allebei van het dolende type en met een vliegreis is het zaak om op tijd te zijn. We vertrokken dus vroeg.

„Niet op mijn moeder letten. Als die zegt dat we rechtsaf moeten, kun je het best maar linksom gaan,” zei Liselot beschouwend vanaf de achterbank. „Dat is zo'n waarhoofd.”

„Ik weet niet eens het verschil tussen links en rechts, Lot, het kan dus altijd erger”, zei ik naar waarheid.

„O, ik tik wel op je schouder, dan weet je welke kant je op moet”, zei ze geruststellend. „En jij bent tenminste niet zo verstrooid als mijn moeder. Ken je dat verhaal van de brievenbus al?”

„Vertel”, zei ik met mijn blik op de auto voor ons die akelig slingerde.

„Een tijdgeleden lopen we ergens in de Daalmeer. Zegt ze tegen me: Lot, gooi jij deze brief even in die brievenbus. Ik kijk en kijk. Nergens een brievenbus te bekennen.

Die daar. Op het hoekje. Die rode daar, suffie, zegt ze.”

Miek begon te lachen en nam het verhaal over.

„Ja. Zo dwaas. Ik werd kribbig en ik zei „Lot, dáár.” Ik wees nog eens... en tot mijn stomme verbazing draaide de brievenbus zich om en kuierde weg. Was het een vrouw in een rode jas. Ik stónd stom te kijken joh.”

„Vertel nou ook meteen maar van die keer in de winkel”, zei Liselot. „Hier links, Margreet... Nee... ándere links. Jij bent ook blind zeg.”

„Sorry Lot!” Gehoorzaam nam ik de afslag Den Haag-Schiphol en zei: „Winkel”, want ik hoor graag van miskleunen van een ander. Dat geeft me een prettig 'jij ook'-gevoel.

„We waren kleren uitzoeken voor Liselot. Ze had een beeldige rok aan, maar hij was te wijd,” zei Miek. „En dan is

het een heldin hoor. Ze piekert er niet over om een pashokje uit te gaan en zelf een andere maat te zoeken.”

„Nee, natuurlijk niet,” zei Liselot. „Je bent zo je hok kwijt en dan staat er een vreemde in jouw kleren te grabbelen.” „Goed”, zei haar moeder. „Ik pak de rok van Lot aan en zeg tegen een keurige dame: „Heeft u deze een maatje kleiner?”

Geen antwoord. Ik zeg nog eens: „Wilt u even kijken of u deze ook in een andere maat heeft... alstublieft.” Ja, je blijft netjes hè? Weer geen antwoord. Ik denk nog: Hé, teut! Kijk ik goed naar dat mens. Is het een etalagepop!”

We lachten nog toen ik Miek afzette bij de vertrekhal. Liselot ging met mij mee terug. Voor alle zekerheid. En we zijn thuisgekomen. Via een omweg... maar dat was een bewuste keuze!

Nu zult u misschien denken: „Moet je daar nu dankbaar voor zijn en als zegering opnoemen?”

Nou en of. Want het is een weldaad om met iemand waarmee je leed hebt gedeeld, ook weer ongecompliceerd te mogen lachen.

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Voor de kinderen

In dit verhaal over Gideon vind je op sommige plaatsen in plaats van letters ineens cijfers. Om van deze cijfers letters te maken moet je voor de 1 een a nemen, de 2 een b, de 3 een c enz. Je kunt dan lezen wat er staan moet.

Gideon gaat met al het volk dat bij hem was naar de

2 18 15 14 8 1 18 15 4. Maar de Here zegt tegen hem dat hij teveel 11 18 25 7 19 22 15 12 11 heeft. Iedereen die 2 1 14 7 is mag terug naar huis. Er bleven toen 20 9 5 14 4 21 9 26 5 14 4 mensen over. Toch waren dit ook teveel mensen.

Het volk moest toen afdalen en water drinken en de mannen die met hun 20 15 14 7 het water als een 8 15 14 4 opslurpten bleven over.

4 18 9 5 8 15 14 4 5 18 4 mannen. Gideon mag dan met zijn knecht 16 21 18 1 een gesprek afluisteren in de legerplaats en gelooft dan dat de Here hun zal 22 5 18 12 15 19 19 5 14. De soldaten werden in 4 18 9 5 groepen verdeeld. Deze soldaten kregen fakkels in lege kruiken en horens. Als Gideon op zijn hoorn zal blazen moeten alle anderen dit ook doen en hun kruiken kapot slaan en roepen: 22 15 15 18 4 5 8 5 18 5 5 14 22 15 15 18 7 9 4 5 15 14. Toen het volk dit deed was er paniek in de legerplaats en de 22 25 1 14 4 5 14 vluchtten en werden verslagen.

De mannen van Efraïm namen de twee vorsten van Midian 15 18 5 2 en 26 5 5 2 gevangen en doodden hen.

De oplossing van de vorige maal was:

1: b Midian, 2: b hij klopte tarwe uit; 3: a er was hongersnood; 4: a hij wilde een teken; 5: b hij moest het altaar afbreken en een nieuwe voor God bouwen en offeren; 6: a hij was bang voor familie en bureu; 7: a laat Baäl zelf maar strijden; 8: a hij wil nog een teken; 9: b het vlies was nat en de grond droog.

G. Wijkhuizen-van Vuuren

Van gein en genade

Van Maarten Luther is bekend dat hij zeer hard werkte, commentaren op verschillende bijbelboeken schreef, college gaf, preekte, een uitgebreide correspondentie over heel Europa voerde, godsdienstgesprekken hield met andere reformatorische figuren. Daarbij, niet te vergeten, had hij een gezin en dus zijn plichten als man en vader. Je zou denken: Hoe houdt Luther dat vol! Dat is de genade van God. Ongetwijfeld, dat was de basis van alles in zijn leven. Maar daarom kon hij ook zo geweldig relateren. Hij kon zomaar een avond met zijn vrienden zich ontspannen en zei dan: Als ik hier een pot bier drink, gaat het Koninkrijk Gods er wel om door!

Voelt u hem? Het koninkrijk Gods en zijn voortzetting in de wereld hangt uiteindelijk niet van mij af. En zeggen wij hem na: niet van óns af.

Toen mijn schoonvader een jonge dominee was en hij nogal gebukt ging onder de zwaarte van zijn ambt, zei zijn oude dominee: Jongeman, u past een zekere mate van Christelijke onverschilligheid. Dat is dus in dezelfde geest als het woord van Luther.

Mijn schoonvader gaf het aan mij door en ik gaf het op mijn beurt weer door aan anderen. Dat geldt voor dominees, maar ook voor vrouwen en moeders en studenten en scholieren en voor mensen in allerlei beroepen!

Het geldt niet voor luie mensen. Luther zei heel scherp: een luie dominee is niet bekeerd.

En een student, die voor een tentamen zakte en hierover klaagde, dat hij toch zo aan de HERE gebeden had – het is historisch – dat hij mocht slagen, kreeg van een andere student te horen: Weet je wat jij moet doen: eens een beetje minder bidden en een beetje harder werken.)

Voelt u hem? Voelen jullie jongelui hem? God maakt jouw huiswerk en je repetitie niet. Dat moet je zelf doen.

De redactie van: 'DIENSTBETOON', kerkblad van de Ned. Geref. Kerk te Apeldoorn, heeft aan ds. J.D. Houtman, emeritus predikant, gevraagd of hij eens wat wilde vertellen uit de rijke ervaring, die hij als predikant heeft opgedaan. Ds. Houtman was hiertoe gaarne bereid. Dit artikel is het tweede in de serie. Ter inleiding merkt ds. Houtman op:

„Het woord gein is afgeleid van een Hebreeuws woord chen, dat genade

betekent, maar dan als gein de betekenis krijgt van leut, grap. Het woord kennen we uit de term 'gein' maken, lol trappen. Genade is een woord, dat we elke zondag horen: 'genade en vrede zij u'. Dat betekent verbeurde gunst, Gods vriendelijk aangezicht, dat naar ons toegekeerd is.

Genade is het, dat God zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft, opdat ieder die gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe.”

Wij bieden hierbij deze trefzekere opmerkingen van onze gewaardeerde collega graag ter nadere overweging aan en denken uiteraard daarbij in de eerste plaats aan predikanten en studenten!

O. Mooiweer, Enschede

Kerkerieuws

Beroepen/Intrede/Afscheid

Beroepen door Lelystad:

ds. M.H.T. Biewenga te Emmeloord

Bedankt voor Bunschoten/Spakenburg: ds. A. Boshuizen te

Amsterdam/TZW

Adressen

NGK Alphen a/d Rijn

Scriba (per 1 mei 1997): A. Haan, Braziliëstraat 64, 2408 MD Alphen a/d Rijn, tel. 0172 425678.

Overig nieuws

Ds. Schelhaas veertig jaar predikant

Het was 14 april veertig jaar geleden dat ds. J. Schelhaas (71) in zijn eerste gemeente, Exmorra, Allingawier en Tjerkwerd, werd bevestigd. Nadien diende hij de (synodaal-gereformeerde) kerken van Leeuwarden-Huizum en Delft-Abtswoude. Op 25 mei 1976 voegde ds. Schelhaas zich bij de Nederlands Gereformeerde Kerk, waarna hij zich op 27 juni van dat jaar aan Zwolle verbond. Na de splitsing van de gemeente in twee delen was ds. Schelhaas (sinds 26 juni 1983) predikant van Zwolle II, hij ging op 30 september 1990 met emeritaat. Momenteel is ds. Schelhaas nog werkzaam als hoofddocent van de Reformatorische Hogeschool Zwolle.

Samenwerking NGK/CGK Heerenveen 'opgeschort'

Aan de jarenlange samenwerking tussen de Christelijke Gereformeerde en

de Nederlands Gereformeerde Kerken in Heerenveen lijkt een eind te zijn gekomen. Begin 1996 besloot de NG-raad het ambt van diaken open te stellen voor zusters van de gemeente, nadat in goed overleg met de CG-raad geconstateerd was dat er wat de plaatselijke samenwerking betreft weinig perspectief was te ontdekken. Toen echter een eerste verkiezing van vrouwelijke diakenen door staking van de stemmen geen gekozenen opleverde, kwam de CG-raad plotseling met het voorstel om op zo kort mogelijke termijn een federatieve gemeente te vormen op voorwaarde dat de verkiezing van vrouwelijke diakenen twee jaar zou worden uitgesteld. De NG-raad besloot daarop tot uitstel met een halfjaar om in de tussenliggende tijd de mogelijkheid van federatievorming te onderzoeken. Daartoe geraadpleegd stelde een CG-classiscommissie echter dat de NG-openstelling van het diakenambt geen nauwere vorm van samenwerking (federatie) toestond, maar bood in tweede instantie wel ruimte voor de huidige vorm van samenwerking (als ook uitbreiding daarvan) mits de vrouwelijke ambtsdragers in gezamenlijke en kanselruil-diensten geen dienst zouden doen. De NG-raad en gemeente, die ondertussen sinds januari van dit jaar twee vrouwelijke diakenen kent, bleek niet tot deze concessie bereid, waarop de CG-raad besloot alle samenwerkingsactiviteit op te schorten. De samenwerking tussen de Nederlands Gereformeerde en Christelijke Gereformeerde Kerken van Heerenveen dateert van oktober 1970.

Meer dan vijftig jaar geleden: vreugde, hoop en liefde. Vandaag is het er blijkbaar niet meer! Wat zal ik van deze dingen zeggen? In ieder geval dat het een droevig slot is. Vele mensen hebben zich in het verleden ingespannen om er met Gods hulp wat moois van te maken. Dat alles lijkt tevergeefs te zijn geweest. Zo constateert ds. K. Muller, NG-predikant te Heerenveen, in BIJ-EEN, de kerkbode van de Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerken van Heerenveen.

Onder andere(n)

Bundel studies bij afscheid prof. Douma

Ter gelegenheid van het afscheid van prof.dr. J. Douma als hoogleraar van

de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft een aantal van zijn leerlingen het initiatief genomen om hem een afscheidsbundel aan te bieden. Medewerking wordt verleend door collega's, leerlingen en vrienden van prof. Douma. De werktitel van de bundel is *Nuchtere noodzaak*. Het grootste deel van de bijdragen is gegroepeerd rondom het thema *tussen navolging en compromis*. Ook zal er een bibliografie worden opgenomen. Daarnaast is het de bedoeling in het boek een felicitatie-register op te nemen. De bundel verschijnt in mei a.s. bij Uitgeverij Kok te Kampen en kost f 44,90.

Vluchtelingenconferentie 'Evangelie & Moslims'

Zaterdag 26 april wordt de jaarlijkse vluchtelingenconferentie van *Evangelie & Moslims* gehouden. Thema: *De kerk biedt perspectief*. Na een lezing en panelgesprek 's morgens, zijn er in het middagprogramma vijf workshops. De dag wordt georganiseerd vanuit het Vluchtelingenberaad door de Arabische Wereld Zending, Evangelie & Moslims, GAVE, Gospel for Guests en ZOA-Vluchtelingen zorg. De conferentie is van 10.00 tot 15.30 uur en wordt gehouden in het gebouw van de Evangelische Hogeschool, Puntenburgerlaan/hoek Drentsestraat in Amersfoort. Opgave: 033-4611949.

Kivives themadag met Adrian Plass

Op 26 april organiseert het Gereformeerd Jongerenblad *Kivive* een themadag onder het motto *Bidden voor je leven*. Rond dit thema is voor die dag vanaf twaalf uur 's middags tot 's avonds kwart over negen een afwisselend programma gemaakt. Belangrijkste publiekstrekker is Adrian Plass, die spreekt over *Bidden voor beginners*. De themadag, waaraan ook de predikanten F.K. Blokhuis, K. v.d. Geest en J. Plantinga een bijdrage leveren, wordt in De Hanzehof in Zutphen gehouden. Inschrijven en informatie: 0343-453563.

Predikanten gezocht voor Berner Oberland

Voor het komende vakantieseizoen wordt predikanten, als zij het voornemen hebben hun vakantie in het Berner Oberland door te brengen, gevraagd of zij bereid zijn te willen voorgaan in een der diensten in Meiringen (11.00 uur) en/of in Interlaken (18.00 uur) in de maanden juni en augustus. De kerkdiensten zijn in het

Nederlands. Contactadres: J.C. Oskam, tel./fax 0318-414356.

Conferentie Reformatorisch Réveil

Het Reformatorisch Réveil organiseert van 22-24 mei a.s. in het Conferentiecentrum Emmaüs in Helvoirt een conferentie onder het motto *Wachten en haasten*. De interkerkelijke kring Reformatorisch Réveil is opgezet vanuit het verlangen naar een geestelijke doorbraak in de reformatorische kerken. Eerdere conferenties in Haamstede en Dalfsen vonden veel weerklank. Er zijn lezingen en keuzeprogramma's, uit Nederlands Gereformeerde kring werken drs. H. de Jong en dr. R.R. Ganzevoort mee. Ds. G. de Lange is bij de voorbereiding betrokken. Aanmelden voor 20 april bij C.J. van Tilborg, Nachtegaal 9, 4284 XC Rijswijk.

Actie Brievenbus '97 Stichting Ondergrondse Kerk

De goddeloosheid in Nederland neemt met de dag toe. We moeten in actie komen en het Nederlandse volk waarschuwen.

Onder dat motto worden begin oktober via de PTT zes miljoen boekjes bezorgd. Ook zullen op de dag dat de boekjes in de brievenbus vallen landelijk massale bidstonden in alle kerken worden georganiseerd. In het boekje, dat de titel *Levensbelangrijke vragen* meekreeg, worden twaalf essentiële vragen gesteld en beantwoord. Op 32

fraai geïllustreerde pagina's wordt de vaderlandse bevolking wakker geschud en met vragen-waar-het-om-draait geconfronteerd. De kosten van productie en distributie zijn vijftig ct. per exemplaar, bij een oplage van zes miljoen exemplaren bedragen deze dus rond de drie miljoen gulden. Vanaf eind januari zijn bijna een half miljoen folders verspreid, van de NH kerken doet 70% mee, van de Baptisten, Vergadering van Gelovigen en de CG Kerken is dat 90% terwijl van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt 95% medewerking heeft toegezegd. Van de Nederlands Gereformeerde Kerken zijn geen cijfers bekend omdat, zo deelde de heer W. Houwing van 'De Ondergrondse Kerk' mee, abusievelijk de NG Kerken bij de voorbereidingen over het hoofd zijn gezien. Publicitair ligt het accent van de actie op de grote vierkleuren achterpagina's van de edities van ND en RD dd. 9 april. De Stichting De Ondergrondse Kerk stelt de kerken de vraag: *Hoeveel brievenbussen neemt u voor uw rekening?* Met name de lokale kerken in ons land wordt om medewerking gevraagd. Allereerst financieel (speciaal gironummer 8 t.n.v. Ondergrondse Kerk) maar ook in opvang en nazorg. In de boekjes wordt verwezen naar een lijst met lokale contactpersonen in de plaatselijke kranten. In verband met de financiering van de grafische producties wordt verzocht bijdragen uiterlijk eind april op girorekening 8 te storten.

Jongerenhuisvesting

Ga je het komende jaar voor het eerst op kamers, omdat je in een andere stad gaat studeren/werken? Dan is dit waarschijnlijk belangrijke informatie voor je. Er zijn namelijk in een aantal grotere steden huisvestingsprojecten voor christelijke jongeren.

Die projecten hebben tot doel onderdak te bieden aan jongeren die de overstap maken van ouderlijk huis naar zelfstandig wonen. Dat onderdak wordt geboden voor één (of twee) jaar, in jongerenhuizen die variëren in omvang. In het kleinste huis kunnen 5 mensen terecht, in het grootste circa 16. De huizen hebben verschillen als het gaat om de criteria die worden gehanteerd voor toelating, duur van het verblijf, huisregels enz. Maar op ten minste één punt komen ze overeen. Er is gastvrij onderdak voor jongeren die gezamenlijk – vaak samen met één of meer hoofdbewoners – inhoud willen geven aan een christelijk geïnspireerde leefomgeving. Voor alle huizen geldt dus dat je er zelfstandig woont, maar dat er ook ruimte is voor gezamenlijke maaltijden, bijbelstudies en andere activiteiten. Er zijn zulke jongerenhuizen in Amsterdam, Eindhoven, Groningen, Leiden, Rotterdam, Utrecht en Zwolle.

Heb je belangstelling en komt jouw toekomstige studie/werkstad in dit rijtje voor? Vraag dan een folder met meer informatie, en/of een aanmeldingsformulier aan bij het huis van jouw toekomstige stad. Je aanmelding ontvangen we graag zo snel mogelijk!

De (secretariaats)adressen zijn:

Commissie Huisvesting Amsterdam (CHA), Crynssenstraat 59-I, 1058 XV Amsterdam
Interkerkelijke Stichting Evangelisch Centrum Koenraad (ISECK), Isidorusweg 19, 5624 KD Eindhoven, tel. 040 2449686

Stichting Evangelisch Ontmoetingscentrum Groningen (SEOG), Oosterhaven 12, 9723 AP Groningen. tel. 050 3141390 (vragen naar: Debora, Tobias of Eveline)

Jongerenhuis Leiden, Boekweitkamp 15, 2353 HH Leiderdorp, tel. 071 5416536

Evangelische Stichting Jongerenhuisvesting Rotterdam (ESJR), Oppland 13, 2905 AN Capelle a/d IJssel, tel. 010 4505842

Stichting Evangelische Huisvesting (SEH), Postbus 42, 3500 AA Utrecht

Stichting Diaconaal Jeugdhuisvestingsproject Zwolle (SDJZ), Coreemarle 21, 8016 LA Zwolle

